

NAŠ TOVARIŠ

TV 15

Št. 40 13. oktobra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Strajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovič

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročniški oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15 izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa
proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Bili smo in ostali
vojaki revolucije

str. 3

Za ženske je bilo še
posebno težko

str. 5

Kam greš, kurir?

str. 6

Na valovih druge
svetovne vojne

str. 8

Nemirna
bojevniška jesen

str. 12

Foto: S. Teršek

Proslavljanje petintridesete obletnice ustanovitve 2. SNOUB »Ljube Šercerja«, ki je bilo minulo nedeljo na Kureščku, se je pravzaprav začelo že dan poprej, ko so pripadniki mladinske pohodne enote Ljube Šercerja, nadaljevalci revolucionarnih tradicij te legendarne partizanske enote, prižgali kres na Mokrecu... Slavju, ki ga številni udeleženci še dolgo ne bodo pozabili, so prisostvovali mnogi predstavniki našega družbenopolitičnega življenja, slavnostni govornik pa je bil tovariš Janko Rudolf. »Nikomur ne bomo dovolili, da bi nam vzel, kar smo si priborili!« je v svojem govoru – v katerem je spregovoril o poti Šercerjeve brigade, »ki se je rodila v ognju borbe in vodila neizprosni boj povsod, kjer se je za to pokazala potreba« – poudaril predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

(Govor Janka Rudolfa, predsednika republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, bomo našim bralcem objavili v prihodnji številki TV 15)

Odlikovanje za Garibaldija

Predsednik Tito je ob 70-letnici Franca Korošca-Garibaldija odlikoval z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki. Visoko odlikovanje je pred dnevi slavljenca izročil predsednik ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf. Prisrčnim čestitkam so se pridružili tudi njegovi nekdanji bojni tovariši, ki so se udeležili slovesnosti v prostorih republiškega odbora ZZB NOV Slovenije v Ljubljani.

(Foto: M. Ciglič)

Bila sem v italijanskih fašističnih zaporih

Odmev na sestavek v 36 številki TV 15

Prebrala sem vaš poziv v TV 15, ki je bil objavljen 15. septembra 1977, in tudi članek »Rdeča preproga v zalivu«, ki ga je objavilo Delo 17. 9. 1977, pa čutim potrebo in obveznost, da se oglasim in dodam nekaj podatkov o trpljenju v italijanskih fašističnih zaporih med okupacijo.

Sedaj živim že dvajset let v Portorožu, Sončna pot 6 in uživam pokojnino in invalidnino po možu – padlem borcu. Lepo mi je in naša domovina je pod vodstvom našega ljubljenega Tita dosegla veliko uspehov in smo nanjo lahko ponosni. Imam že 78 let, vendar se še živo spominjam vsega, kar smo delali med okupacijo za OF in tudi pred vojno za KP in Rdečo pomoč.

Moj mož Franc je bil že pred vojno član KPS, mislim, da od leta 1937 in seveda sem ob njem tudi jaz pomagala, kolikor sem pač mogla. K nam so hodili na sestanke mnogi znani revolucionarji in aktivisti: Boris Kraigher, Tone Dolinšek, Ervin Dolgan, Tomo Brejc, Viktor Stopar, Mežec, France Pajntar, Edi Brajnik, Franci Nebec, Lado Riha in drugi, dalj časa pa se je leta 1941 pri nas zadrževal tudi Tone Tomšič, seveda kot ilegalec. Skrivala sem razno pošto in literaturo, orožje, prenašala partijska naročila in seveda vedno poskrbela, da so se naši partijski tovariši tudi najedli, čeprav zelo skromne hrane.

Ob taki aktivnosti kot je vladala v našem domu, se je tudi sin Stane že v rani mladosti vključil v SKOJ in OF in tako smo vsi trije delali aktivno, zlasti še od leta 1941. dalje.

Seveda vse to sovražnikom ni ostalo skrito. Ana Pelhan, rojena Blazina, iz Labina v Istri, ki je takrat stanovala v naši hiši, nas je izdala in 14. junija 1942 so me italijanski vojaki odpeljali v »belgijsko kasarno«, kjer so me zasliševali in mi grozili z ustrelitvijo, naše stanovanje pa razbili in pokradli vse, kar je bilo v njem. Na vsak način so hoteli zvedeti, kjer sta moj mož Franc in sin Stane (oba sta bila že pri partizanih) in še marsikaj drugega, vezanega za aktivnost KP in OF. Pri zasliševanjih je bila večkrat prisotna tudi izdajalka Ana Pelhan, ki je bila od moje aretacije dalje pod italijansko zaščito.

Po približno dveh mesecih so me prepeljali v ljubljanske sodnijske zapore, kjer sem bila novembra leta 1942 zadnjič zaslišana in obsojena najprej na 10, nakar so kazen znižali na 5 let zapor, obsojena sem bila zato, ker so našli pri nas doma orožje, literaturo in seveda zaradi sodelovanja s partizani in podobno.

V sodnijskih zaporih v Ljubljani sem ostala do januarja 1943, nakar so me skupaj z drugimi, z večjim železniškim transportom, odpeljali najprej v tržaške zapore Coroneo, potem v zapore v Kopru, kjer smo ostale sedemnajst dni. Transport je nadaljeval trnovo pot preko zaporov v Benetkah, v Anconi, tja od Firenc, kjer smo ostale kakih sedem mesecev. Od tam so nas poslali v razne kraje. Jaz sem bila premeščena v zapore v Lanciano, kjer sem 9. 9. 1943 dočakala kapitulacijo Italije.

Spominjam se, italijanski partizani so nas osvobodili in odpeljali v mestece Cieti Scala, kakih 20 km od Lanciana. Čeprav smo to pot prehodile izčrpane, peš in v dežju, smo bile vesele, da smo bile svobodne.

S pomočjo partizanov in Rdečega križa sem se počasi vračala proti Sloveniji in prišla v Ljubljano nekje januarja 1944. leta. Seveda sem našla prazen dom, brez vesti o možu in sinu, le brezmejno upanje sem imela, da bomo zmagali in da bomo potem zgradili pravičen red.

Iz Ljubljane sem odšla k bratu na Pivko in tam dočakala tako težko pričakovano svobodo ter sina, mož pa je dal življenje za to, kar imamo danes, že oktobra 1942.

Preteklo je že dosti let in sem že pozabila, s kom vse sem bila skupaj v zaporih, vendar se spominjam še nekaterih svojih sotrpink, kot Regine Končar iz Ljubljane, Koritnikove, Križišnikove iz Dolenjske, tovarišice Vide Tomšičeve (skupaj smo bile v Firencah), neke tovarišice, ki je imela gostilno v Šentvidu pri Stični in je bila takrat stara približno petdeset let.

Spominsko obeležje ustreljenim bokeljskim upornikom Františku Rašu, Matu Brničeviću, Antonu Grabarju, Jerku Šizgoriču v Kotoru, ki so ga med svojim obiskom v Črni gori obiskale tudi žene – nekdanje zapornice temnic fašistične Italije
Foto: NIKICA POLIČ

V vseh zaporih so bile poleg Slovenk tudi tovarišice iz drugih krajev Jugoslavije, spominjam se zlasti Dalmatink.

Naj bo zaenkrat dovolj! Če se bom še kaj spomnila in če bom pri zdravju, se bom še oglasila.

PAVLA KOLMAN
Sončna pot 6
p. Portorož

Izbruhi nacionalizma ob obletnici plebiscita

Sedeminpetdeset let po koroškem plebiscitu, 10. oktobra 1920, smo pri nas te dogodke, razen nekaterih posameznikov in zgodovinarjev, že skoraj pozabili. Pa ne zato, ker bi želeli pozabiti nekakšno »sramoto«, ampak gremo v korak s časom, z dogodki v današnjem svetovnem prostoru.

Druga stran zgodovine je Avstrija in njeni še vedno »domovini zvesti« državljanji, ki že vsa leta nazaj, kljub formalni uradni prepovedi, ob 10. oktobru pripravljajo najrazličnejše provokativne in »spominske« prireditve. Tako se je tudi minulo soboto zbralo na Starem trgu v Celovcu nekaj tisoč (nikakor pa ne 15.000, kakor je trdil napovedovalec) starih, vendar še vedno za »koroško stvar« zagrehtih ter zelenim klobukom in domovini »zvestih« Korošcev. Mladih na tem nacionalističnem zborovanju skoraj ni bilo, saj se jih je veliko udeležilo »oktobrskega tabora« v Vetrinju, ki ga je kot protitež nemškimi nacionalistom pripravil celovski solidarnostni komite v sodelovanju s slovenskimi organizacijami. Vendar so »brambovci, da je bila družina popolna, povabili še predstavnike združenja »4«, v katerem so združeni pripadniki zloglasnih enot SS.

Glavna govornika sta bila vodja »vindišarjev« Valentin Einspiller ter znani hujskač, predsednik koroškega Heimatdiensta Josef Feldner. Njuni izbruhi niso bili omejeni le na Slovence na Koroškem, ki sta jih označila kot »ekstremiste«, ki »z bombami napadajo celo spomenike Heimatdiensta«, to je spomenike tistim »domovini zvestim Korošcem«, ki so rešili Koroško pred »jugoslovansko zasedbo«, ampak sta njuna govora izvenela v celoti kot napad na slovensko manjšino, njeno matično domovino in socializem in komunizem v celoti.

Med zvestimi poslušalci resničnih ekstremistov so bili tudi številni predstavniki koroškega javnega življenja – nekateri med njimi se takih in podobnih prireditvev redno udeležujejo, in to v času, ko poskuša Avstrija v Beogradu prati svojo demokracijo.

M. V.

Partizanka Ljuba

Njeni nekdanji soborci pa ne moremo verjeti, da Ljuba res ne bo napisala nobene pesmi več

Štajerska partizanka Ljuba Skornšek, je v dolgih nočnih pohodih po gozdovih Jelovice šepetala pesem svojemu malemu sinku Vanču, ki ga je morala pustiti doma, nežno in občuteno: »... vidim tvoj obrazek drobn – v mesečini se smehlja – sanjaj le o mami svoji – ki spet vrne se z gora...« (odlomek iz njene partizanske pesmi »Uspavanka«) in s tem odpirala nov list v ljudskem pesništvu in izpovedovanju trpljenja slovenske matere. V pesmi o partizanki Silvi in legendarnem Pohorskem bataljonu je govorila o nežnem in lepem dekletu, ki ga je okupator naučil sovraštva: »... ko čez okop se z granato je v roki – nad gestapo pognala – za mater – očeta – za brata – za vse – je pala...«. Na osvobojenem ozemlju je radio leta 1944 objavljala njene pesmi o gorenjskih partizanih, o partizanskih tehnikah, o dobroti in stiskah slovenskih kmetov, izhajale pa so tudi v partizanskem tisku.

Že v stari Jugoslaviji je kot žena predvojnega komuniste in pisatelja doživljala pritisk tedanjih oblasti. Neprestane preiskave na domu (delala je kot zveza s priporniki že od leta 1937 dalje) in pomanjkanje... Zbolela je za tuberkulozo. To pa Ljube ni oviralo, da je že leta 1941, ob vdoru okupatorja, začela z delom za Osvobodilno fronto. Delala je s Puncerjem, z Rudijem Ilecom ter Benom Kotnikom. Njenega moža so medtem aretirali in poslali v taborišče. Ko se je vrnil, sta skupno začela z delom preko skupine v Mariboru. S skupino mariborskih aktivistov sta odšla koncem januarja 1944 med gorenjske partizane. Njena bolezen se je v težkih pogojih še stopnjevala. Kljub temu je bila nekaj časa učiteljica v Cerknem na Primorskem, nato članica AGITPROP v litijskem okraju ter kasneje korektorica in novinarka v Ljudski pravici (na Dolenjskem). Od tu so jo poslali z letalom na zdravljenje.

Po osvoboditvi je delala kot novinarka v Ljudski pravici, kasneje v Rušah kot učiteljica glasbe, do svoje upokojitve. Ves prosti čas je žrtvovala za delo z mladino... Spominjamo se je tudi kot izredne tovarišice, zveste revolucionarnemu gibanju. Pa njeni nekdanji soborci ne moremo verjeti, da Ljuba res ne bo napisala nobene pesmi več.

LIDIJA POTRČ-DUNJA
Grajska 5, p. Maribor

Pismo

V 35. številki TV 15 sem med »utrinki in odmevi« zasledil pismo, ki ga je poslala Angela Jenko.

V pismu je zapisala, zakaj ni mogla oziroma ne more plačati zaostale naročnine, po drugi strani pa prosi, da bi ji naš TV 15 še pošiljali. V želji, da ji pomagamo, vljudo prosim, da mi sporočite višino njenega dolga ter račun za leto 1978.

DUŠAN KOŠUTA
Via Cicerone 8
34133 Trst

Zadnjega septembra leta 1947 je bila ustanovljena organizacija Zveza borcev NOV Jugoslavije. Vseh trideset let od tedaj so se njeni člani trudili, da so še vedno ostali borci-revolucionarji v boju za novo družbo, v boju za samostojno pot v socializem in za samoupravljanje, za prenašanje svojih izkušenj, pridobljenih med narodnoosvobodilnim bojem, med široke množice v konceptu splošnega ljudskega odpora, za razvijanje revolucionarnih tradicij in za prenašanje le-teh na mlade. O vsem tem je na slavnostni seji ob tridesetletnici ZZB NOV Jugoslavije ter Titovih jubilejih, seja je bila 4. oktobra le-

Bili smo in ostali vojaki revolucije

su, ko so bile v domovini še vedno vidne posledice vojnih razdejanj in smo živeli v velikem pomanjkanju, saj smo spuščali v obratovanje šele prve tovarne, je tovariš Tito že določil družbenopolitično funkcijo ZB NOV Jugoslavije. Takrat je dejal, da je to organizacija borcev, ki morajo s takšnim zanosom kot so med vojno delati tudi v času mirnodobne izgradnje.

Ko praznujemo trideset let dela, lahko ponosni rečemo, da smo resnično na vseh stopnjah revolucije bili pomemben opornik stabilnosti sistema ter da smo in izpolnjujemo naloge, ki nam jih je dal na ustanovnem kongresu naš predsednik – da bomo vedno v prvih vrstah in da se bomo vedno borili za etične norme naše revolucije, da ohranjamo velike pridobitve naše narodnoosvobodilne vojne, da delamo, kot da bo sto let mir, a smo pripravljene, kot da se bo vojna začela že jutri. Bili smo in ostali vojaki revolucije, graditelji revolucije po Leninovem pojmovanju, da »teorija ni dogma, ampak vodstvo za akcijo«.

Trideset let družbenopolitičnega dela ZB NOV praznujemo predvsem zaradi dela, ki smo ga opravili v tem obdobju. Po vojni je ostalo brez strehe nad glavo okrog tri milijone in pol ljudi, industrije skoraj ni bilo, zaposlenih pa je bilo le 460 tisoč ljudi. Toda družba, ki je nastala iz skrajno zaostrene revolucionarne krize in revolucionarne opredelitve ljudskih množic in je izšla iz vojne, v kateri smo za-

gotovili vse bistvene predpostavke bodočega sistema, tudi predpostavke samoupravljanja in delegatskega sistema, je na pogoriščih zgradila nova mesta in na travnikih postavila tovarne. Zaostalo kmetijsko državo, v kateri je 75 odstotkov ljudi živelo od kmetijstva, smo spremenili v razvito industrijsko-kmetijsko državo s pet milijoni zaposlenih in le s 35 odstotki kmečkega prebivalstva. Narejen je velik in v zgodovini še nepoznan skok...

Če danes pogledamo na zmagovite stopnje naše socialistične revolucije, če merimo pot, ne delamo to iz samozadovoljstva, ampak menimo, da to moramo delati zaradi zbiranja izkušenj pri nadaljnjih naporih za novim...

Ne moremo govoriti o sebi, o naši organizaciji ali razvoju celotne družbe, ne da bi spregovorili o zgodovinski vlogi tovariša Tita. Tokrat govorimo o njem ob 85-letnici njegovega rojstva in 40-letnici njegovega vodstva ZKJ, v kateri imajo borci, kakor pravi tovariš Tito, izredno pomembno nalogo. Naši uspehi so zagotovljeni, ker je na čelu našega revolucionarnega gibanja človek, ki se brez pomišljanja bori in zastopa interese delavskega razreda, človek, ki odraža misli, občutke in ustvarjalne možnosti svojega razreda.

Tovariš Tito je vodilna in ustvarjalna osebnost našega revolucionarnega delavskega gibanja, ki je KP oziroma ZKJ usposabljal in usposobil tako, da lahko vodi delavski razred v uspehe in bleščeče

zmage, ter zagotovil delavskemu razredu vodilno vlogo v družbi...

Titovo ime je simbol vseh, ki jim je mir življenjska potreba

»Govoriti o tovarišu Titu« je nadaljeval armadni general Kosta Nadj, »pomeni govoriti o štirih najburnejših desetletjih v zgodovini naših narodov in narodnosti, o radikalnih spremembah sveta, o času, ko socializem postaja svetovni proces in ko je zgodovina delavskemu razredu zaupala definitivno odgovornost za usodo človeštva. Zakonitosti tega procesa ni nihče bolje razumel kot tovariš Tito. Prav zato pomen Josipa Broza Tita in mednarodni ugled Jugoslavije ne slonita samo na naši herojski borbi in zgodovinskem prispevku te borbe k zmagi nad fašizmom, ampak tudi na današnji vlogi v boju za mir v svetu in neodvisno politiko vsakega naroda... Tovariš Tito je, da ponovim pogosto uporabljeno misel, s svojo osebnostjo že davno prešel meje naše domovine in njegovo ime je postalo last vseh tistih, ki jim je mir življenjska potreba, ki se borijo za svoj narodnostni obstoj, neodvisnost, gradnjo enakopravne skupnosti narodov, za odpravo vseh oblik izkoriščanja, podjarmljanja in zatiranja, za odpravo sile v odnosih med državami in narodi. Ime »Tito« je postalo simbol borca v vojni in miru, izraz humanistič-

ne vizije nekega novega sveta...«

Tovariš Tito je bil vedno sposoben, da »v množici podatkov in resnic vedno najde bistveno ter da v pravem trenutku najde pravilno rešitev. Tako je tudi leta 1947 vzpodbudil nastanek organizacije borcev NOV z jasno opredelitvijo, da je to organizacija aktivnih borcev, organizacija ljudi, oplemenitenih z izkušnjami revolucije, z nesporno politično in moralno močjo, ne pa organizacija veteranov. Njegove besede, da **nismo člani neke navadne, ampak borbene organizacije, imamo vedno v mislih,«** je poudaril predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Kosta Nadj. »Od takrat pa vse do danes, ko je organizacija ZZB NOV z ustavo tudi formalno vključena v družbenopolitični sistem, so organizacija kot celota in njeni posamezni člani vedno intenzivno demokratično angažirani, saj so vedno »pred nami Titove besede: **»Kdo naj bi bedel nad pridobitvami vojne, če ne borci NOV? Kdo naj bi izpolnjeval zadnjo željo in misel onih deset in deset tisoč padlih borcev, če ne prav njihovi tovariši in tovarišice iz NOV?»**«

Armadni general Kosta Nadj je v nadaljevanju svojega govora prikazal pomen, ki ga je imela borbenska organizacija v različnih obdobjih, posebej še njen pomen v današnji socialistični samoupravni družbi, spregovoril je o podružbljanju skrbi za borce, invalide, otroke in starše padlih ali umrlih borcev tako v materialnem kot zdravstvenem pogledu, o pomenu izkušenj iz NOV pri vključevanju širokih množic v koncepto SLO, o negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij ter o njihovem prenašanju na mlade; o sodelovanju Zveze borcev s 86 svetovnimi in nacionalnimi borbenskimi organizacijami in združenji ter zaključil: »Na tej slavnosti izražamo veselje, da so mladi na vseh stopnjah našega razvoja sprejemali in sprejeli ideje in ideale naše revolucije, da so na naši Titovi poti organizirani tako, da lahko v svoji aktivnosti za uresničitev ciljev samoupravne socialistične družbe mladostno, z zanosom in brezkompromisno razvijajo etične norme naše revolucionarne borbe.

Svežina naše revolucije je prav v tem, da imamo mladost, ki se napaja z izkušnjami revolucionarjev in se skupaj z njimi bojuje za nove družbene odnose.«

Ker se ne morem udeležiti vaše slavnostne seje ob 30-letnici ustanovitve zveze združenj borcev NOV, vam s tem pismom pošiljam najpristronejšo čestitke.

Ko smo pred tridesetimi leti ustanovili zvezo borcev, nas k temu ni silila le skrb za materialni in družbeni položaj udeležencev narodnoosvobodilnega boja, ampak predvsem spoznanje, da z oboroženo revolucijo proces izgradnje socialistične-

Pismo tovariša Tita borcem

ga sistema ni končan, ampak se je še začel. Vedeli smo, da so pred nami velike naloge in da bodo morali glavno breme spet prevzeti borci naše narodnoosvobodilne vojne, ki so s svojimi junaštvji med vojno, odrekanjem in zanesenostjo pokazali, da ni ovir, ki jih ne bi mogli premagati. Za uspehe, ki smo jih dosegli do danes, se moramo zahvaliti tudi temu, da so borci in njihova organizacija v vsem tem obdobju bili v prvih vrstah naše ustvarjalne dejavnosti, da so dosledno uresničevali politiko ZK in se neomajno bojevali za uresničitev zgodovinskih ciljev delavskega razreda.

Prepričan sem, da bo zveza borcev tudi v prihodnje eden glavnih nosilcev naše družbe in da bo skupaj s SZDL kot enotno fronto organiziranih socialističnih sil še naprej razvijala svetle tradicije naše socialistične revolucije in jih vgrajevala v današnji razvoj socialističnih odnosov. Posebej je pomembno, da bogastvo naše revolucionarne prakse postane last mladim, da se ti vzgajajo na svetlih primerih borcev narodnoosvobodilne vojne in se učijo, kako je treba braniti svobodo, neodvisnost ter bratstvo in enotnost med narodi in narodnostmi.

Še enkrat vam čestitam k jubileju in vam želim obilo uspehov pri nadaljnjem delu.

tos v Beogradu, spregovoril predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije armadni general Kosta Nadj. Izbrali smo nekaj njegovih misli.

Organizacija Zveze borcev, ta izredno pomembna demokratična politična sila naše družbe, bojna organizacija, ki je izšla iz narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, je bila ustanovljena pred tridesetimi leti – 30. septembra leta 1947. Njen prvi predsednik je bil maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, ki je bil od drugega kongresa naprej častni, od tretjega kongresa naprej pa je doživeljski predsednik.

Na ustanovnem kongresu, v teh davnih in slavnih časih zanosu pri obnovi in izgradnji, v ča-

Josip Broz Tito med ustanovnim kongresom Zveze borcev NOV Jugoslavije

BEDENIK

Spomenik
osmim
Kozjancem

Mimo minskih polj, skozi kolone umikajočih se Nemcev in ob nenehnih napadih ustašev in domobrancev je Kozjanski odred aprila 1945. leta opravil več kot 600 kilometrov dolg pohod od Bohorja do Prekmurja. Na pragu osvoboditve je enota dobila še zadnjo nalogo; prebiti se skozi bližajočo se fronto, se v Prekmurju priključiti našim enotam, se spopadati s sovražnikom in umikajočimi domačimi izdajalci itd.

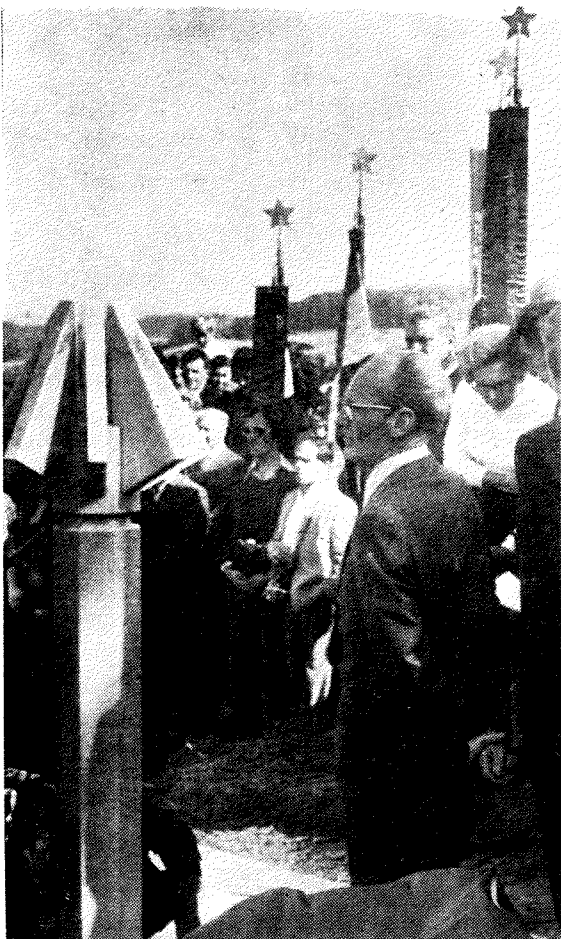
Tako kot pred dobrimi 500 leti, ko so se v Hrvatskem Zagorju z ramo ob rami borili hrvaški kmečki uporniki, tako so se med partizani z obeh strani Sotle spletle še tesnejše vezi bratstva in enotnosti. V Kozjanskem odredu so bili poleg borcev še domačini, terenci, zagorske matere in dekleta, ki so borcem prinašale hrano na položaje. Skozi neznane kraje pa so jim kazali pot tovariši iz Zagorskega odreda in kalniškega vojaškega območja. Ustaški radio je poročal o vražji diviziji neznanega imena, ki je v zadnjih bojih za osvoboditev domovine izgubila tudi nekaj svojih najboljših mož. V Prepolnem nad Žitomrom je padlo v boju kar sedem borcev in partizan-ka Karlinca.

Tem osmim Kozjancem v spomin so v soboto na bedeniškem pokopališču odkrili spomenik. O naporni poti odreda je spregovoril pomočnik komisarja kozjanskega odreda Ljubo Jovan-Saša.

Spomenik, delo inž. arh. Franca Filipčiča iz Brezic je odkril Franc Godler-Blisk, komandant drugega bataljona Kozjanskega odreda. Predstavniki šestih domicilnih občin in družbenopolitičnih organizacij Zeline pa so k spomeniku položili vence.

Po bogatem kulturnem programu je med zagorskimi griči odmevala himna Kozjanskega odreda, številni udeleženci iz Slovenije in Hrvaške pa so znova spoznali, da bratstvo med našimi narodi niso zgolj prazne besede, temveč resničnost Titove Jugoslavije.

VLADO PODGORŠEK

Vaso Trifunov in Lado Lapajne ob strokovni razlagi razstavljenih predmetov

LJUBLJANA

Nova pridobitev

Spominska soba v vojašnici »Ljube Šercerja« v Ljubljani je te dni bogatejša še za eno razstavo, kjer je z bogatim slikovnim gradivom ponazorjena Šercerjeva bojna pot in prikazan razvoj naše zveze od prvih začetkov do sodobnosti.

Letošnja razstava zveze je že druga po vrsti, odprli pa so jo ob koncu minulega meseca, ko so vezisti praznovali svoj praznik.

»Razstava, oziroma prikaz razvoja naše zveze, bo v prihodnje našel v naši spominski sobi stalno mesto«, je poudaril tovariš Vaso Trifunov, »da bi mladi vojaki kar najbolj nazorno spoznali, ob primerni razlagi seveda, razvoj naše zveze in negovali tradicije in izročila pridobljena med NOB.«

Poleg Vasa Trifunova in Franca Plankarja je pri organizaciji razstave in zbiranju gradiva veliko sodeloval tudi LADO LAPAJNE, ki je med drugim dejal:

Nedvomno smo s tem prikazom razvoja naše zveze, ko je dobila v tej spominski sobi stalno mesto, veliko pridobili, saj smo sklenili, da jo bomo še dopolnjevali z novim gradivom, seveda v sodelovanju z odborom kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Ob tej priložnosti se v imenu organizatorjev te razstave zahvaljujem skupščini občine Ljubljana-Bežigrad za pomoč ter »Lesnini« in muzeju revolucije za sodelovanje!«

TONE URBAS

Kobjaglava na Krasu

Slavje Južnoprimorskega
odreda

Ob koncu minulega meseca so se zbrali na Kobjiglavi na Krasu številni obiskovalci, ki so se skupaj z nekdanjimi borci Južnoprimorskega odreda in predstavniki družbenopolitičnega življenja udeležili slovesnosti, ki je bila popestrena z bogatim kulturnim programom.

Borbena pot Južnoprimorskega odreda je bila kronana s številnimi uspešnimi akcijami, kjer so uničili veliko sovražnih vojakov, zaplenili orožje Italijanom in Nemcem. Borci odreda so samo v dveh mesecih 1944. leta sodelovali kar v 58 akcijah.

Slavja na Kobjiglavi sta se udeležila tudi člana sveta federacije Miha Marinko in Branko Babič, ki je zbranim na slavnosti govoril o borbeni poti in delovanju Južnoprimorskega odreda.

VIPAVA

Srečanje borcev in starešin

V domu JLA v Vipavi so se prvič po vojni zbrali nekdanji borci in borke Gradnikove brigade in starešine enote JLA iz Ajdovščine, ki nadaljuje tradicije te udarne brigade.

Ob tej priložnosti so si udeleženci srečanja, bilo jih je okoli 100, ogledali najprej sobo Gradnikove brigade, kjer so obudili spomine na partizanske dni, nato pa jim je spregovoril nekdanji komisar brigade Franko Iztok. Na kratko je orisal junaško pot Gradnikovcev, ki so v

sestavu IX. korpusa sodelovali tudi pri osvoboditvi Trsta in Gorice.

Brigada, ki je bila ustanovljena 10. aprila 1943. leta je dala 11 narodnih herojev, med njimi tudi general polkovnika Franca Tavčarja-Roka, prehodila je na tisoče kilometrov dolgo pot, v njenem sestavu je bilo 20 žensk, med njimi tudi narodne heroine, 800 borcev brigade je padlo med NOB, uničili so 2300 sovražnikovih vojakov, 1058 so jih ujeli in imeli preko 150

borb s sovražnikom. Med udeleženci srečanja sta bila tudi dva bivša komandanta brigade in sicer general major Rado Klanjšček-Jakec in polkovnik Pavel Jež-Stanko.

Odbor Gradnikove brigade in poveljstvo garnizije JLA iz Ajdovščine, ki sta srečanje tudi pripravila, so se dogovorili, da se bodo borci in starešine odslej srečevali vsako leto.

J. ALIČ

Več kot 350 nekdanjih internirancev, deportirancev in zapornikov, ki so preživeli nepopisna ponižanja, nasilja in mučenja po zloglasnih taboriščih fašistične Italije in nacistične Nemčije, se je zbralo na tovariškem srečanju v ajdovskem domu JLA. Med njimi je bila tudi najstarejša interniranka iz občine Ajdovščina, partizanska mati, 92-letna Uršula Kobal.

Slavnostni govornik ob tej priložnosti je bil predsednik občinskega odbora ZZB NOV občine Ajdovščina Danilo Komac.

»Žal v Italiji,« je dejal »še vedno delujejo fašistične sile, ki nasprotujejo dobrem odnosom; niso se še odrekli apetitom po delih ozemlja bivše cone B in sovražno delujejo proti naši državi. Ti skrajneži pozabljajo

AJDOVŠČINA

Srečanje
interni-
rancev

to, kar naši primorski ljudje še niso, to je 25 letno zatiranje in ogromne žrtve, ki so jih prav oni nam prizadejali. Mi se borimo za mir na svetu in za dobre odnose z vsemi narodi, posebno pa našimi sosedi.«

S tovariškega srečanja so poslali tovarišu Titu pozdravno brzojavko z najboljšimi željami ob njegovih in partijskih jubilejih. Ob tej priložnosti so pripravili tudi krajši kulturni program v katerem so sodelovali učenci in dijaki ajdovskih osnovnih šol in gimnazije ter lovski pevski zbor Zlatorog.

J. ALIČ

Iz občine Ajdovščina je bilo med drugo svetovno vojno interniranih, zaprtih in deportiranih v taboriščih in zaporih Italije in Nemčije 1531 občanov, od tega se jih 154 ni nikoli več vrnilo na domačo zemljo. Največ jih je umrlo v nemških taboriščih.

Marija Hvalič-Mici

Za ženske je bilo še posebno težko

Od leta 1937 do marca leta 1942 sem bila zaposlena v takratni tekstilni tovarni »Stora«, danes »Dekorativna« v Šentvidu pri Ljubljani. Med delavkami je bila tudi Marija Hvalič-Mici. Tudi Micka smo jo klicali. Poznali sva se že prej, dobri prijateljici pa sva postali šele po italijanski okupaciji. Takrat sem bila po kazni premeščena iz velike tovarniške dvorane v majhno barako na dvorišču, v kateri je bil stroj za izdelovanje zaves. Vodstvo tovarne je bilo verjetno prepričano, da bom tam s svojimi govori o slabih plačah in krivicah, ki se godijo delavcem, kolektivu manj »škodovala«. S premestitvijo svojega namena niso dosegli. Še slutili niso, da je tudi Mici že povezana z OF. Bila je nekaj let starejša od mene in disciplinirana delavka, zato je vodstvo tovarne menilo, da bo pozitivno vplivala name. Zgodilo pa se je drugače. Zelo hitro sva se našli in začeli sva delati skupaj. Pri mnogih nalogah je postala Mici nenadomestljiva. Raznašala je literaturo, bolniški material, pobirala prispevke za OF in nosila čez blok razne stvari, med katerimi je bilo celo orožje. Najino delovanje pa ni ostalo skrito. Micko so odpustili iz tovarne, meni pa so odvzeli dovolilnico za prehod »bloka«, kar je hkrati pomenilo, da ne morem več na delo v tovarno. S tem je bilo najinega delovanja v tovarni konec.

Z Micko sva s tem tudi računali. Vedeli sva, da bo treba kmalu oditi med partizane. Pri Micki v Dravljah in tudi pri nas v Zgornji Šiški, Pod hribom 56 so že bile preiskave, sicer brezuspešne, vendar je bil to znak, da nas bodo prej ali slej aretirali. Dogovorili smo se, da gremo čimprej med partizane. Nameravali smo oditi že v začetku maja, vendar se je nekaj zataknilo in smo v Dolomite prišli 5. junija 1942. Pred tem smo se nekaj dni zadrževali v okolici Podutika.

V tem času, spomladi leta 1942, je odšlo iz Dravlj in Zgornje Šiške dosti mladih med partizane. Naša skupina, bilo nas je okrog deset, je prišla v bataljon, ki se je takrat zadrževal okrog Babne gore. Z Micko sva bili razporejeni v 2. četo. Po formiranju Dolomitskega odreda sva bili v 2. četi 2. bataljona, ki se je največ zadrževal okrog Vrhnike, Logatca, Rovt, Žibrs in drugih vasi.

V začetku nama je bilo težko. Partizansko življenje je bilo drugačno, kot sva si zamišljali. Mislili sva, da so partizani, kot vojska, vsi enako oblečeni (kje naj bi dobili uniforme, pa nisva pomislili), da imajo dovolj orožja in municije, da živijo pod šotori itd. Bilo pa je popolnoma drugače. Disciplinacija je bila stroga, danes lahko rečem kar preveč stroga, da o vsem drugem ne govorim. Za ženske je bilo še posebej težko. Micki je bilo poleg tega še dolg čas po mami in ji je bilo žal, da je pustila le kratko sporočilo, ki ga je dala pod mamino blazino in ga je ta našla šele po Mickinem odhodu.

Tako je minil mesec ali dva in počasi sva se navadili na partizansko življenje. Tudi na to, da sva daleč od svojih, kar nama je bilo v začetku težko.

Konec julija se je naš bataljon boril v Cestah pri Logatcu. V boju je bil težko ranjen tovariš Franc Rupnik-Lovec, doma iz Logatca. Zadelo ga je v kolk in so ga našli šele naslednji dan. Bil je ves

krvav, blaten, lačen in izčrpan. V veliki vročini so se mu po vsem telesu zaradili črvi. Sam si ni mogel pomagati, le zavlekel se je pred Italijani v grmovje in čakal. Ponoči je deževalo in tako se je vsaj malo odžejal.

Tovariši so ga našli in ga prinesli h Krovčevi domačiji na Podpesku, kjer je živel Lojzka Žerjal, rojena Košir, stara nekaj nad trideset let. Več med partizani kot doma je bila tudi njena sestra Micka, sedaj poročena Jalševac in živi v Dobravi pri Ljubljani. Še pred vojno ji je slamožnica odrezala roko, zato smo jo vsi imenovali »Micka brez roke«. Z vsem srcem je sestro delala za partizane že skoraj od začetka vojne, zato so njihovo domačijo požgali že spomladi leta 1942.

Ko so Lovca prinesli na domačijo, smo ga okopale z lizolovo vodo, ga preoblekle in mu dale jesti in piti. Zgledal je strašno in bale smo se, da ne bo preživel. V istem boju, ko je bil ranjen Lovc, si je zvil obe nogi tovariš Maks. Kako se je pisal, se ne spominjam, vem pa, da je prišel med partizane iz Ljubljane in da je vojno preživel. Italijani so mu prišli za hrbet in moral je skočiti z visoke skale, da se je rešil. Pri tem si je zvil obe nogi in ni mogel hoditi. Bila sta še dva ranjena ali bolna, vendar se njunih imen ne spominjam več.

Takrat na tem območju še ni bilo nobene partizanske bolnišnice, zato sta Krovčevi Lojzka in Micka na prošnjo komandanta Čuča bili pripravljeni narediti zasilno bivališče za ranjene borce. V strmeh bregu nad domačijo sta hitro izkopali ležišče, ga pokrili s šotorskim krilom, da jih ne bi močil dež, in »bolnišnica« je bila pripravljena. Najprej smo mislili, da bo ranjence pazila Micka brez roke, vendar sama vsega ni zmogla. Hrano jim je že prinesla, vendar jih samo z eno roko ni mogla prevezovati. Prosila je komandanta Čuča, naj ji da pomoč. Odredil je mene. Potožila

sem Micki Hvaličevi, da ne bi rada odšla iz čete. Prosila me je, če lahko odide ona namesto mene, ker je menila, da se bo pri ranjencih nekoliko spočila. Jaz sem bila takoj za to. Odšli sva h komandantu in mu povedali najino odločitev. Dovolil je in Micka se je veselila, da ji nekaj časa ne bo treba kuhati in hoditi na stražo ter v druge akcije. Tako je Micka odšla in vsi smo mislili, da se bo kmalu z ozdravljenimi borci vrnila v našo četo.

Vendar smo se močno zmotili. Res je bila Micka pri ranjencih zelo pridna in požrtvovalna. Vsi tovariši in tudi Krovčevi dve so jo imeli radi. Ko sem se nekoč oglasila pri pri njej, je bila zelo zadovoljna. Rekla je, da se je že spočila, da odlično obvezuje in da bo od sedaj dalje rajši bolničarka kot pa kaj drugega. Govorili sva še o svojcih, o Ljubljani, se pozdravili in se razšli.

Nekaj dni po najinem zadnjem srečanju smo v četi, ki ni bila daleč od Krov-

čeve domačije, zaslišali pokanje. Vedeli smo, da je to v bližini »bolnišnice«, vendar smo bili prepričani, da je ne bodo odkrili, ker je bila odlično skrita in težko dostopna. V skrivališču niso niti kurili, da ne bi kdo opazil dima. Počutili so se popolnoma varne.

Kljub previdnosti se je našel nekdo, verjetno domačin, ki je vsaj slutil, kaj se dogaja pri Krovčevih. Pripeljal je Italijane takrat, ko jih nihče ni pričakoval. Lojzke in Micke ni bilo doma, da bi ranjence in Micko Hvaličevo pravočasno obvestili o nevarnosti. Zaslišali so jih šele, ko so bili že blizu »bolnišnice«. Ranjenci so zapustili skrivališče in se umaknili globlje v gozd. Lovc, ki ni mogel hoditi, se je zavlekel malo v stran in sklenil, da se rajši sam ubije, kot da bi ga Italijani ujeli živega. Že je uperil puško v svojo brado, ko je opazil Italijana, ki se mu je približeval. Pomeril je vanj in ga zadel. To je večkrat ponovil in nekaj Italijanov je bilo mrtvih. Drugi so se prestrašili in si niso upali naprej. Ko se je vse skupaj malo poglobilo, ranjenci so bili vsi živi, se je Micka Hvaličeva odločila, da gre pogledat, če so že odšli. Prišla je naravnost pred Italijane. Imela je samo malo pištolo. Začela je streljati in enega zadela, drugi pa ji je izbil pištolo iz rok, saj bi jo radi dobili živo. Začela se je braniti in poskušala pobegniti, vendar ji ni uspelo. Ko so jo prijeli, so mislili, da jim bo kaj povedala. Verjetno niso spravili besede iz nje, zato so jo takoj ubili. Odpeljali so jo v kamionu in jo vrgli k pokopališču. Prepovedali so jo pokopati in je morala ležati nepokopana kot svarilo vsem, ki so delali za OF in partizane. Čez nekaj dni sta jo župnik in cerkvenik ponoči pokopali na pokopališču v Logatcu.

Tako tragično je Micka Hvaličeva končala svoje mlado življenje. Bila je skromna in tiha, skoraj neopazna, vendar bolj

hrabra, kot si je marsikdo mislil. Nad njeno hrabrostjo in odločnostjo so bili presenečeni tudi Italijani sami, zato so jo tudi tako hitro in zverinsko ubili. Vsa predana našemu boju je padla kot prava borka Dolomitskega odreda. Doma je ostala njena dobra in žalostna mati, ki jo je Mickina smrt tako prizadela, da ni dočkala njenega prekopa. Štirinajst dni po maminem pogrebu so še Micko položili k njej in tako skupaj počivata na draveljskem pokopališču.

Tudi Krovčeva domačija je morala plačati krvavi davek zaradi teh dogodkov. Ko so Italijani ujeli in ubili Micko Hvaličevo, se niso vrnil h Krovčevim. Prišli pa so spet čez nekaj dni.

Ranjence smo že spravili na varno in tudi »Micka brez roke« je bila pri nas, čeprav še vedno močno razburjena zaradi napada na »bolnišnico«. Pri Krovčevih je bila doma samo Lojzka. Nihče ni pričakoval, da Italijanom še ni dovolj zločinov. Prišli so skupaj z belogardisti in še enkrat požgali ostanke Krovčeve domačije. Ujeli so ubogo Lojzko in nihče od nas ne ve, po kakšnih mukah se je končalo njeno življenje. Ko smo zagledali dim, smo mislili, da so pač požgali še tisto, kar je ostalo in da je Lojzki uspelo pobegniti. Ker pa je ni bilo k nam in je tudi naslednji dan ni nihče videl, so jo začeli iskati. Njena sestra Micka je šla pogledat v hlev in jo našla v cementnem koritu. Ko so jo izlekli, so videli, da ima zlomljeni obe roki, porezana ušesa in popolnoma zažgane lase, ki so ji prej segali skoraj do kolen. Na njej so bili ugasnjeni ogorki. Kasneje so Lojzko pokopali na pokopališču v Podlipi.

Tako sta v kratkem času poleti 1942 dali svoje življenje dve tovarišici. Neki je pa morda še živi človek, ki je tega kriv!

DORA ČAPELNIK-PAKIŽ

Skrivne kurirske poti je že zdavnaj zabrisal čas, prerasla jih je praprotna in grmovja, utonile so v spominih ljudi. Le v nekdanjih kurirjih, v njihovih spominih in srcih, so te poti neizbrisne, so del njih samih, so poti njihovega življenja, ki se je kalilo in kovalo na plečih njihove mladosti.

Skromnost, točnost, iznajdljivost in priljubljenost pri ljudeh so bile njihove vrline. Tudi zdaj po treh desetletjih in pol nekdanje kurirje te vrline še niso zapustile.

Kam greš kurir?!?

Samo en dan sem bil kurir. Pa ne tisti pravi kurir in tudi med vojno ne, temveč pred nekaj dnevi. Vendar sem šel po tistih nekdanjih kurirskih poteh s pravim kurirjem. V Stični se je začela »kurirska« pot, ki naju je vodila skozi Metnajo, mimo spomenika na Debečnem, čez Veliko in Malo Štango v Jevnico do Save. Reke Save sva se sredi septembra s Čičkom ustrašila. Sam se je ni pred 35. leti ustrašil nikoli. Tudi sredi zime ne!

V Metnaju sva obiskala Joškovo mamo, na Štangi Jožmanova dva, na Vintarjevcu Krničarjevo mamo pa Zavrlove na Veliki Štangi in Tinčkove na Mali Štangi ter Tonijevo Anico s Pristave, ki zdaj živi v Ivančni Gorici. To so bile znane partizanske družine. S kurirji so

delili dobro in zlo in prav njim, kakor seveda tudi ostalim, ki jih s Čičkom tisti dan nisva uspela obiskati, gre zahvala, da niso med vojno zamrle kurirske poti s tega TV »punkta«.

»Kurirskim postajam smo ob začetku našega delovanja«, se spominja Franc Plankar-Čičko, »rekli kar po domače TV punkt. Pristava pri Stični sodi v enega izmed prvih takih »punktov«. Po italijanski-roški ofenzivi smo dobili ime TV-3. Lojze Rojc-Miha sodi med ustanovitelje, medtem ko je imel v Mišmašu, Korlu, Tonetu, Zoranu, Šviglju, Gašperju in meni zvesto in iznajdljivo skupino kurirjev, kateri so se nekoliko pozneje pridružili še Karo, Rus, Jelen, Lugi, Zdenko, Branko, Ludvik, Lado, Fele, Tone in še

drugi. Pristavski hribi so bili dolgo naš »dom«. Belčkom smo bili trn v peti. Povsod so nas iskali in se znašali nad domačini. Trda nam je predla drugo zimo vojne, ko smo se morali »potuhniti« v neki bivač pod Debečami, dobrih 150 metrov od takratne Nemške meje, ki je bila obdana z bodečo žico. Belčki so nas iskali povsod, le tam nikoli...

Kurirji smo bili prvi partizani, ki so nas videli ljudje, zato je bilo sila pomembno, kako smo se obnašali, kako smo bili oblečeni, saj je bila takrat okupatorska propaganda na višku...

Joškovo mamo sva s Čičkom našla v Metnaju. »O, ti si pa Čičko, ki si krstno ime izgubil«, naju je pozdravila. Kljub

14 vaščanov. Italijani in domači izdajalci so si nadvse prizadevali, da bi ujeli Tonijeve dva, vendar so se vsakokrat vračali iz zasede praznih rok. Kmalu zatem je zagorela domačija, vendar so jo Tonijevi domači zasilno popravili. Še ne dober mesec zatem je pri Tonijevih ponovno zagorelo. Očeta in otroke so pobrali in jih odpeljali v Italijo. Doma je ostala pri bolni mami le hčerka Anica, ki je morala prevzeti, čeprav ni imela več kot deset let, vso skrb za domače. Tudi s kurirji in partizani je sodelovala in kot sama pravi, jim veliko ni mogla dati, saj tudi sami niso imeli takorekoč nič doma, redno pa je hodila na javko, prenašala pošto...

»Potem, ko so nam drugič požgali hišo, sva se z mamo preselili k Belku na Veliko Dobrovo. Tudi to hišo so zažgali in če

»Nikoli nismo priznali okupatorjeve meje«, piše na spomeniku kurirjem na Debečah in nikoli je tudi ne bomo, pravi Franc Plankar-Čičko, nekdanji kurir na tem območju, ki je zagotovo boljše poznal od sleherni grm, drevo, vrtačo ali skalo, kot pa svoje domače

Joškova mama iz Metnaja: »O, ti si pa Čičko, ki...«

Krničarjeva Marija iz Vintarjevca: »Tako so obljubljali naši kurirji, da nas bodo po vojni še obiskali. Pa so zelo redko tukaj pri nas. Le Zdenko ni pozabil na obljube.«

Anica Kos in spomeničar Slavko Medved, ki je zdaj tudi predsednik občinskega odbora ZB v Grosupljem

osmim križem še ni pozabila svojih fantov, ki so bili vedno tako lačni in žejni ter utrujeni, da jim res ni mogla odreči gostoljublja. »Takrat, ko nismo razen otrok imeli nič pri hiši, ste veliko hodili nam, ja pa tudi peli ste lepo. Zdaj se pa kaj malo pokažete sem gori v Metnajo«, je skoraj užaljeno dodala Joškova mama.

Prva kurirska postojanka iz Pristave je bila pri Jožmanovih na Štangi, že takoj naslednja pa pri Zavrlov. Trije mladi domači fantje so bili vedno na straži, ko so se v hiši zadrževali kurirji. Še posebno je bil priljubljen Tone. Dve leti je tega, ko je umrl. Zaradi bolezni je zapustil ženi in trem svojim otrokom zadolženo kmetijo. Ko je sodeloval s kurirji, stal na straži in tudi nosil pošto, je bil umrl gospodar Tone sicer še mladoleten, vendar opravljal je delo zrelega človeka, zato bi bilo prav, če bi se zdaj po njegovi smrti, kdo vprašal in pogledal kako živi ta družina in da bi nekako poskrbel za šolarje zdaj, ko zares potrebujejo pomoč, da bodo čimprej prišli do svojega kosa kruha.

Pri Tonijevih na Pristavi je bilo v enem »gnezd« osem otrok. Starejša dva, Čičko in Veja, sta prva v vasi odšla med partizane in njima je sledilo pozneje še

slučajno ne bi imela prav tisto noč javko, bi z mamo zgoreli v Belkovi hiši. Bolj kot Nemcev in Italijanov smo se bali domačih izdajalcev in okupatorjevih pomagačev. Jeseni 1943. leta je bilo, kopali smo krompir,«, nadaljuje Tonijeva Ani, ki se zdaj piše Kos in živi v Ivančni Gorici, ko so se vasi približevali belogardisti. Vedela sem, da je v vasi ranjeni partizan Medved. Zadnji trenutek sem mu še uspela sporočiti in ga opozoriti na bližajočo nevarnost.

»Res je bilo tako«, doda Slavko Medved, ki se je pridružil našemu pogovoru. »Anica mi je takrat rešila življenje. Žal so bili takrat taki časi, da smo bolj zaupali otrokom kot starejšim. Anica je bila eden tistih otrok, ki so med vojno opravljali dela zrelega človeka!«

Prestano gorje zagotovo pusti v človeku nezacelejene rane. In teh je v Anici veliko, veliko...

Trideset in več let je tega, kar se po nekdanjih kurirskih poteh ne prenaša več pošt, ne vodijo borci, ilegalci... spomini bledijo, obrazi se spreminjajo pa vendar so Čička še povsod dobro poznali in ga tako, kot morda nekoč, spraševali »Kam greš, kurir?« TONE URBAS

»Mislím, da je to edini zborček take vrste na svetu«

Osebna izkaznica ženskega pevskega zbora nekdanjih političnih zapornic iz Slovenije je takšna:

Nada Bole, Milica Korenčan, Danica Žagar-Bovcon, Mirjam Majelič, Heda Karlin, Julči Kosin, Nada Šumrada, Mimi Punkart, Alenka Rozman, Dana Majaron-Javornik, Cita Bole, Silva Luznar, Justi Holobar, Angelca Košir pojejo, na harmoniko jih spremlja Vera Kusterjeva, prvi zborovodja je bil Mitja Gobec, zdaj pa njegovo delo nadaljuje Draga Ivančič-Roglova.

»Kako je zbor nastal in kako živi?« sem povprašala.

— Pesem smo imele vedno rade, tudi v tistih žalostnih časih. Pa smo pe-
le, ubrano, včasih pa tudi ne. Nič drugače ni bilo lani v Šibeniku, na drugem srečanju nekdanjih političnih jetnic Jugoslavije. Torej: želja po pesmi, le-

pem petju, obujanju spominov in rodila se je ideja o ustanovitvi zbora. Najprej nas je bilo petindvajset, zdaj nas je petnajst. Pomagale smo si tudi z dvema mlajšima glasovoma.

»In težave?«

— Spoznanje, da so

to v Splitu, dobro pripravljene! Letošnji, tako pravijo, uspešen nastop v Igalu, nam je dal volje, novih moči.

Naj povem, da nameravajo spored pesmi še dopolniti, da jim je prostor za vaje ljubeznivo odstopila RTV Ljubljana in na-

Spomin na uspešen nastop v Igalu, na tretjem srečanju nekdanjih političnih zapornic
Foto: RAJKO BANOVIC

mnoge pozabile brati note, da se mora troglasno petje pridno vaditi... Zbrale smo se tudi po dva-
krat na teden in uspelo nam je, naučiti se nekaj partizanskih, narodnih pesmi.

»Pa načrti?« me je zanimalo.

— Z resnejšimi vajami bomo začele januarja prihodnje leto. Da bomo na četrto srečanje nekdanjih političnih zapornic Jugoslavije, ki bo prihodnje le-

to brez pomisleka še Dom upokojencev na Taboru, da so si same kupile enotno obleko, bluze s folklornimi elementi.

»Mislím, da je naš zbor — zborček nekdanjih političnih zapornic — edini take vrste na svetu!« pravi še Draga Ivančič-Roglova. In četudi ni, naš je in zaželim mu uspeha! Ne le naša dekleta... tudi mi imamo radi partizansko pesem.

MILENA ŠTRAJNAR

Janina Balcevzak med obiskom v našem uredništvu

Izmenjava muzejskih izkušenj s Poljsko

Pred kratkim se je v Ljubljani mudila direktorica poljskega muzeja revolucionarnega odbora v Varšavi mgr. Janina Balcevzak-Eva. Ob njenem obisku v našem uredništvu smo zabeležili naslednji zapis o delu tega muzeja ter o sodelovanju z drugimi, še posebno s slovenskim muzejem NOV v Ljubljani.

Poljski muzej revolucije in borbe za osvoboditev naroda bo novembra letos praznoval dvajsetletnico svojega delovanja. Ustanovljen je torej bil leta 1957 in je v svoje delovno področje zajel dogodke od leta 1794 preko revolucije leta 1917, ustanovitve Poljske leta 1918, nacističnega napada na Poljsko leta 1939 ter ustanovitve ljudske oblasti leta 1944.

Muzej sestavljajo trije oddelki. Prvi oddelk je v varšavski cesarski trdnjavi, ki so jo ustanovili po vstaji leta 1794. Drugi je ječa Pawiak, v kateri so zapirali ljudi vse od leta 1830 do druge svetovne vojne, tretji del pa je oddelk nemškega gestapa med drugo svetovno vojno. V teh treh oddelkih so stalne, v osrednjem delu pa občasne razstave. Kakor skoraj vsak muzej, se tudi poljski ukvarja s prostorskimi težavami, saj so prostori premajhni ter stari, debeli kamniti zidovi pa zaradi slabe akustike povzročajo precej težav

pri uvajanju sodobnih muzejskih pripomočkov. Toda z nastavitvijo inženirja elektronike so v muzeju rešili že precej teh težav.

V osrednjih razstavnih prostorih pripravijo vsako leto tri do štiri občasne razstave, ki so vezane na pomembne zgodovinske dogodke na Poljskem ali drugod v svetu. Tako so tudi ob obletnici pariške komune, v kateri je sodelovalo veliko Poljakov, pripravili razstavo na to temo.

Glavna naloga muzeja je popularizacija revolucionarnega gibanja na Poljskem, zato zbira vse, kar je ostalo pri ljudeh, iz vseh teh revolucionarnih dogodkov, od leta 1794 naprej. Pri svojem delu se opirajo predvsem na borbevsko organizacijo ZBOWID, sodelujejo pa tudi z vsemi časopisnimi redakcijami, z zgodovinskim uredništvom radia in televizije ter s šolskimi vodstvi vojvodstev.

Posebej pomembno je tudi sodelovanje s sorodnimi ali enakimi muzeji drugih držav, med katerimi zavzema posebno mesto prav Jugoslavija. Tako se je konec marca leta 1974 mudila v Jugoslaviji delegacija poljskih borcev (ZBOWID), ki je v Beogradu z ZZB NOV Jugoslavije podpisala poseben dokument, v katerem sta se obe strani zavezali,

da se bosta »z roko v roki borili proti fašizmu na vseh mednarodnih prizoriščih.« Dokument zajema tudi izmenjevanje delegacij in izkušenj, popularizacijo tradicij, izmenjavo razstav časopisov in knjig ter skupne manifestacije v nekdanjih nacističnih taboriščih ob urejanju nacionalnih razstav.

V okviru tega meddržavnega sodelovanja je prišlo tudi do izmenjave razstav, ko je poljski muzej gostoval pri nas z razstavo »Spomeniki poljske revolucije«, muzej revolucije iz Ljubljane pa je lani na Poljskem pripravil razstavo »NOV na Slovenskem.« To je bila prva jugoslovanska razstava v tem poljskem muzeju, imela pa je zelo dober obisk. Razstave naj bi izmenjevali vsaka tri leta, sedaj pa pripravljajo razstavo »Za vašo in našo svobodo«, v kateri bo nekaj gradiva, ki so ga Poljaki izbrali za mednarodno razstavo.

Obe strani se zavedata pomembnosti tega sodelovanja in želita, da bi se kar najbolje razvijalo.

Magistra Janina Balcevzak je med svojim bivanjem v Sloveniji preživela deset dni v Banjolah, zato se je želela še posebej zahvaliti občinskemu odboru ZZB NOV Šiška, ki ji je letovanje omogočil.

Milan Vogel

KULTURNO - UMJETNIČKI PROGRAM

III. SUSRETA BIVŠIH POLITIČNIH ZATVORENICA

1. Hor drugarica bivših političnih zatvorenica iz SR Slovenije, »koje njegovo tradicijo horske pesme iz rodnih dana

2. Recital: »Ljubav i sunce u pogledima naših kitali su žice i redosloje« (po tekstu Vile Jandić, nastavnika Osnovne škole »Milan Vuković«).

Učestvuju: Izviđači Izviđačkog odreda »Orjen« (III. četa pri Osnovnoj školi »Milan Vuković«) i hor učenika Osnovne škole »Milan Vuković«.

Igalu, 9. IX. 1977. god. KOORDINACIJA GOSPOR

Na najrazličnejših krajih in ob najrazličnejših priložnostih, so fotoreporterji skozi teleobjektiv gledali in ujeli del Titovega življenja. Pred njimi »ni imel miru« na pogovorih s političnimi in gospodarskimi predstavniki najrazličnejših držav, »ujeli« so ga med vojvodinskimi kmeti, ko je takoj po vojni zaoral prvo brazdo, v redkih trenutkih počitka v domačem krogu in na svetovnih konferencah, med brigadirji na delovnih akcijah in med obiski našim delovnim organizacijam ter med vedno priljubljenimi otroki. Skoraj bi lahko rekli, da ni dneva v Titovem življenju v novi Jugoslaviji, ki ne bi bil vsaj delno gledan skozi foto-
grafske aparat.

Beograjska »Borba« je fotografije svojih novinarjev predstavila na razstavi »S Titom in o Titu«, ki je bila odprta od začetka julija, do prejšnjega tedna, v prostorih te beograjske časopisno založniške hiše. Razstava je vzbudila veliko zanimanja, saj si jo je kljub počitnicam, ko ni bilo organiziranih šolskih obiskov, ogledalo nad štiri-
deset tisoč ljudi

MILAN VOGEL

Na fotografiji: Otroci koroških rudarjev na obisku pri predsedniku Titu leta 1947.

Nekdanji kapetan fregate, Franc Potočnik

Na valovih druge svetov

V globini je ostala tema – in mir. Utrujen spomin leta kot ranjen galeb nad skodrano gladino. Njegova dolga senca se odbija od valov, sama in zdi se, tudi pozabljena. To, da bi bila pozabljena, je skoraj nemogoče. Je res prišel čas, ko je v ljudeh prostora za eno samo življenje? Revno, skoraj klavirno je takšno življenje. Kadar bi je srce za idejo, za stvar, ki je bila vrsti rodovom nedosegljivi cilj, kadar bije za življenja tovarišev, za domovino, takrat je življenje **polno**.

On, France, ga je začel polniti v letu 1903. V ljubezni do očeta in matere pa vsega kar sta spoštovala, je tudi sam postal »politisch verdächtig« (politično sumljiv). Živel pa je v srečni Potočnikovi družini. Njegova mladost je bila kot razbeljeno železo. Z Dušanom Kermavrnarjem sta kovala svoje napredne ideje v ljubljanski klasični gimnaziji, kjer je France leta 1922 tudi opravil maturo. Da bo šel med mornarje, je sklenil že v rani mladosti. Očetu je ta odločitev razviharila dušo. Hotel je, da bi sin študiral kemijo, da bi... karkoli, le pomorskemu poklicu naj bi se ognil. Zaman! Po maturi na pomorsko vojno akademijo sicer ni mogel, ker je v Jugoslaviji še niso odprli; vpisal se je na abiturjen-

ski tečaj trgovske akademije v Ljubljani. In ko je leta 1923 opravil izpite, se je odprla pomorska vojna akademija v Dubrovniku in oče ga tudi z orkanom nasprotovanja ni mogel več ustaviti. Leta 1926 je postal poročnik korvete. Vkrca se je na minonosec 'Jastreb', kjer je dobil dolžnost tretjega častnika.

Zdaj mladost ni bila več samo vroča, tudi žejalo jo je – po znanju. V Divoljah pri Trogiru je France opravil hidropilotski izpit, za tem se je usposobil v torpedno-minerski stroki pa v kemijskem bojevanju...

Brodolom

»... Od nekdanj sem bil velik prijatelj knjig; mislim, da so bile tudi izvor mojemu navdušenju za pomorski poklic. Poglejte jih, še vedno so v vseh kotih! Prebiram vse, posebno pa me zanima zgodovina druge svetovne vojne kot največjega dogodka v mojem življenju. Tovrstno literaturo prebiram v podrobnosti. Poleg tega me zanima napredek astronomije, fizike, filozofije, parapsihologije...

Da, hidroaviatiko sem kmalu zapustil – na materino željo. Odkar je v prvi svetovni vojni doživela letalsko nesrečo, je imela pred letali nek elementarni strah. 'Preselil' sem se torej na torpedovke. Vojna bivše Jugoslavije me je zatekla v Šibeniku, kjer sem bil minerski referent in komandant dveh bataljonov. Poveljeval sem skoraj 2000 možem. Dva dni po začetku vojne pa so me premestili v Boko Kotorsko. Postal sem komandant remorkerja 'Jaki' (delovne ladje za vleko!). Moje mesto v Šibeniku je zasedel bivši ruski belogardist, ki je bil pred tem na 'Jakiju' v Boki Ko-

torski. Slo je za očiten saboterski razpored. Spominjam se, da so v mojo knjigo ocen zapisali kot negativno, da se zanimam za socialne probleme. Bil sem torej na črni listi in – zamenjan. Tako sem dočkal zlom stare Jugoslavije. V tistih dneh sem videl, kako sta Spasić in Mašera pognala v zrak 'rušilec Zagreb' in bil sem tudi med tistimi, ki smo pripravili pogreb njunih borbinih ostankov na Savini blizu Hercegnovega...

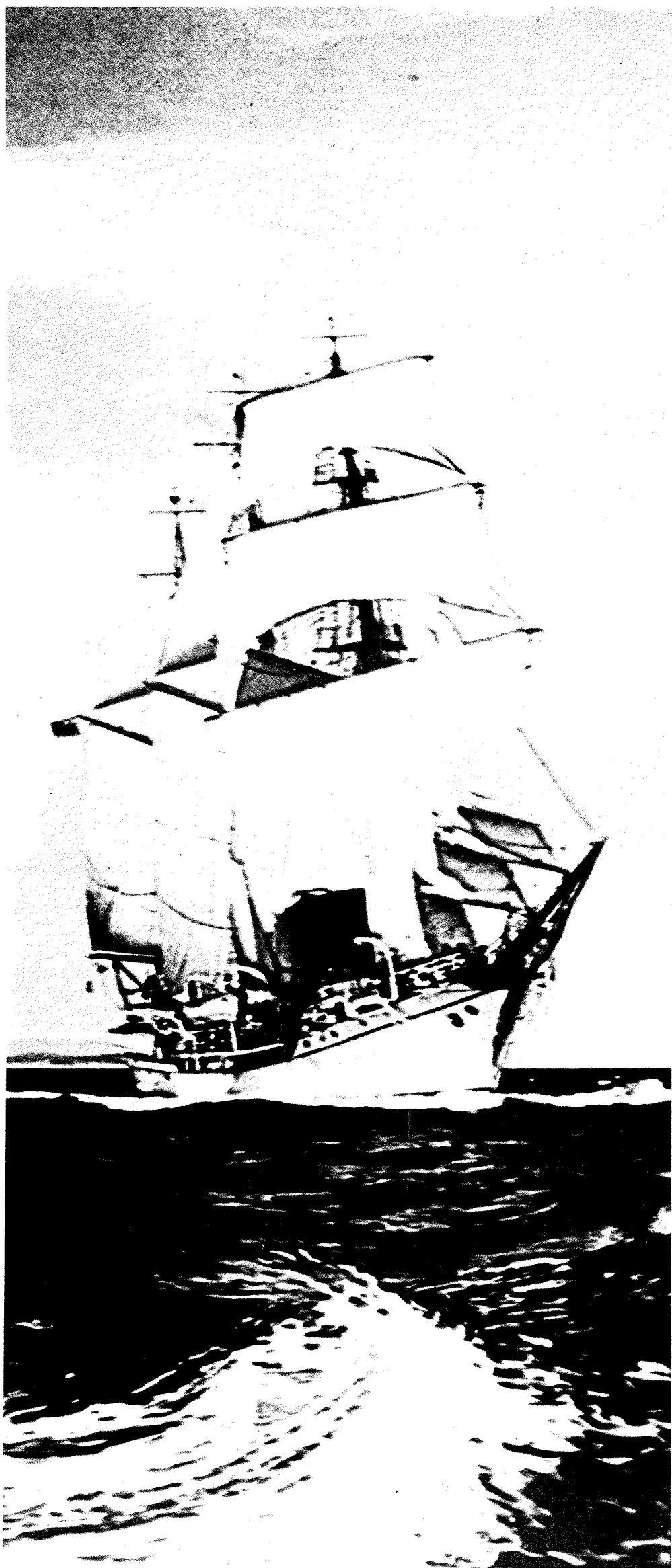
V Boko Kotorsko so prišli Italijani. Tiste, ki so bili iz krajev, ki jih je zasedla Italija, so poslali domov. Dolga, neskončno dolga in žalostna je bila ta pot. France je opazoval isto ogromno vojaško moč feldmaršala von Lista, ki je drvela skozi Boko dva dni in dve noči in je razmišljal: koliko časa bo poteklo od plime do oseke?

Kapetan ne bo umrl na kopnem

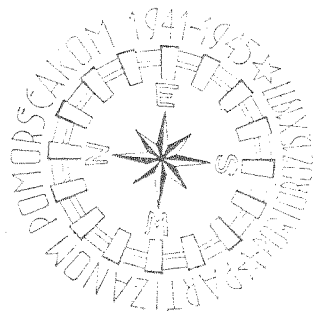
Mati in oče – nista se spremenila. Družinski prijatelj in prekaljeni komunist Ivo Svetina ju je vključil v delo za Osvobodilno fronto. Prvega septembra leta 1941 je dobil nalogo tudi France; zbrati je bilo treba zanesljive pomorske oficirje, ki so se povezali v trojke. Med tem je vodstvo OF odredilo Borisa Ziherla za njihovega političnega instruktora. Politična predavanja so imeli v Potočnikovem stanovanju v Slomškovi ulici št. 7 v Ljubljani. Čez čas so se povezali še z novomeško skupino, v kateri sta bila tudi Janez Tomšič (sedaj admiral) in Kavšek. Mladi pomorščaki naj bi naslednjo pomlad odšli med partizane. Toda, sredi noči 25. marca leta 1942 je prišlo v Potočnikovo stanovanje približno dvajset italijanskih vojakov. Aretacija, zapor, zasliševanja.

Gonars! Organizacija Osvobodilne fronte je tudi tu živela in delala naprej. Taborišče Chiesa Nuova pri Padovi! Italijanski vojak (komunist) je skupini organiziranih zapornikov prinesel dele radijskega sprejemnika, ki so ga v taborišču sestavili. Evropa je gorela, morje je bilo razburkano in krvavo.

»... Decembra meseca mi je v Ljubljani umrl oče. Moja družina je izposlovala, da so me, sicer precej prepozno, pustili na pogreb. Močno zastražen sem odšel na pot, za katero sem vedel, da se po njej ne bom več vrnil. V Ljubljani sem res lahko obiskal domače, a že naslednjega dne so me zaprli med talce v Belgijsko vojašnico. Danes ali jutri – kdaj bomo mi na vrsti za

Na šolski ladji Jadran se šolajo mlade generacije naše vojne mornarice

Partizanom-
pomorščakom
1941–45

V okviru občinskega praznika piranske občine in letošnjih Titovih ter partijskih jubilejev ter v počastitev 35-letnice jugoslovanske vojne mornarice in pomorstva SFRJ, imajo v teh dneh prebivalci te občine vrsto slovesnosti. Osrednja prireditev bo v soboto 15. oktobra ob 11. uri na ploščadi v Portorožu, kjer bodo odkrili spomenik partizanom-pomorščakom, delo

akademskega kiparja Janca Lenassi. Pred osrednjo slovesnostjo bo slavnostna seja piranske občinske skupščine v portoroškem Avditoriju. Na tem mestu bodo tega dne ob 9. uri odprli razstavo ob 35-letnici jugoslovanske vojne mornarice in pomorstva SFRJ.

Na Prvomajskem trgu v Piranu bo zvečer zabavni večer.

ne vojne

Gramozno jamo? Zadnji dan decembra so me poklicali. Torej ne bom dočkal oseke. Opazoval sem tiste, s katerimi naj bi delil isto usodo. Motor tovarnjaka je brnel kot pokvarjena ura, ki se izteka. Odpeljali so vse – razen mene. Uro kasneje so me stražarji potisnili na vlak.

Franc postane šef obveščevalne službe na Visu

Rab, otok nedolžnih, ponižanih, trpečih. Oni so mislili, da bo to 'ladja' pokore, čakanje na našo smrt ali na glorio Bado-glijeve vojske. O tej zmoti smo napisali knjige, tudi Franc jo je napisal. Med ujetniki je bil edini čast-

pališču smo se poslovili od mrtvih in odpluli...!« Partizanske poti niso ločevale kopnega od morja in rek. Tudi razdalje, čeprav prepešane, niso predstavljale ovir. Franc je odšel iz Novega Vinodolskega čez Klano in Mašun, kjer se je zbrala Rabska brigada. Začelo se je jesensko deževje. Ljudje so začeli pešati. Pokazale so se posledice trpljenja v taborišču. Brigada je bila razformirana. Franc je bil premeščen v štab 14. divizije, ki je bil takrat v gradu Snežnik v Loški dolini. Tod je tudi preživel šesto nemško ofenzivo.

Ko je bila konec leta 1943 osnovana enotna vojna mornarica in ko je tovariš Tito izdal ukaz, da je potrebno poslati vse pomorščake iz enot NOV na

skega morja. Jeseni, ko so se štabi premaknili, sem bil premeščen v glavni štab Slovenije. Z angleškim letalom sem se odpeljal v Bari, od tam pa ponoči z ruskim pilotom v Belo krajino. Po kratkem času sem bil premeščen v štab 4. armade. Osvoboditev sem dočkal v Opatiji.

★

Morje? Na valove se ni več vrnil. Zaradi slabega zdravja in nekaterih osebnih vzrokov je zapustil mornarico. Po osvoboditvi je opravljal številne dolžnosti na raznih vodilnih delovnih mestih v Ljubljani in Kopru. Pravzaprav pa se je v Kopru ponovno posvetil morju –

PČ-1 JADRAN med opravljanjem ene od borbenih nalog v zaključnih operacijah leta 1945.

nik in kot tak zadolžen za vse zadeve vojaškega pomena. Z neumornim delom je uspel s tovariši v ilegali organizirati udarni bataljon s 160 možmi, od katerih je imel vsak točno določeno nalogo.

Zlom Italije. Ladja je postala svobodna, zatiranci v okovih. Na prvem mitingu so sklenili ustanoviti Rabsko brigado, s katero naj bi ljudje odšli med partizane. Za komandanta je bil izvoljen France, za njegovega namestnika pa Anton Vratuša.

... Sporazum z NOO Rab smo naredili izkrcevalno akcijo na otok Cres (za vajo), kar je bil prvi večji partizanski desant na Jadranu v drugi svetovni vojni. Sodelovalo je 120 mož. Imeli smo tri motorne jadrnice. V Osorju smo ustavili promet, zaplenili trijamborno jadrnico...

Ko smo dobili zvezo s štabom 13. Primorsko-goranske divizije, nam je komandant Veljko Kovačević poslal prvo ladjo za naše izkrcevanje. Na poko-

Vis, se je odpravil tja tudi France. Peš je odšel iz Brkinov v Belo krajino. Glavni štab ga je imenoval za komandanta skupine, ki se je tod zbrala in nadaljevala pot na Otočac. Priključila se jim je skupina štiridesetih borcev, ki so bili poslani na tečaj tankistov v Afriko.

... Vodil sem jih v orkanski burji čez Žuto Lokvo na Vratnik in v Senj. Bilo je prav na silvestrovo. Iz Senja na Vis smo se odpeljali s hudo razmajano staro jadrnico. Pred očmi pa sem še vedno imel nepozabne prizore z zemljo zravnanih naselij in tistih, ki so jih ljudje v strahu zapustili, videl sem može, ki so šli, da bi zakopali svoje otroke, ki so jih poklali ustaši...

Na Visu sem bil imenovan za člana ožjega štaba mornarice in za šefa obveščevalne službe. To dolžnost sem opravljal tudi v času, ko je prispel na otok tovariš Tito. Vodil sem tudi akcijo za zasedbo otoka Palagruž, sredi Jadran-

trgovski mornarici. Nekaj let je bil svetnik za pomorstvo, Slovenijo je zastopal na pomorskih konferencah, sodeloval je s Splošno plovbo Piran, bil je inšpektor Pomorske srednje šole v Piranu in njen prvi direktor...

Sedaj živi v Kopru, v knjigah in spominih. Zanj ne bi mogli reči, da je daleč od vsega sedanjega, da pa je sedanost skoraj pozabila nanj, tista pomorska, je že menda res. Kadar v njegovi globini ostane tema in mir, kadar je sam bolj kot si sme človek želeči, se spomni na vsebino svojega življenja, na partizanske tovariše, na tiste, kot sam pravi, ki jim danes težko najdeš podobne. Idealizem, odrekanje, hrabrost, neizmerno požrtvovanje, tovarištvo, zanesenost, preziranje ozke osebne koristi, dobičkarstva... »vse premalo poznam ljudi, ki bi imeli takšne vrline,« potoži Franc Potočnik, ko si med vrati seževa v roke.

SILVO TERŠEK

Obalni pas Slovenskega primorja in zahodne Istre nima otokov, razen Brionskih, ki bi predstavljali enotno geografsko in ekonomsko celoto z obalo, kot jih imata Hrvaško primorje in Dalmacija. Južno od Istre je 65 naseljenih otokov različne velikosti in gostote naseljenosti narekovalo, da se je v pomorskem smislu NOB razvijala drugače kot v Slovenskem primorju med rekama Sočo in Dragonjo.

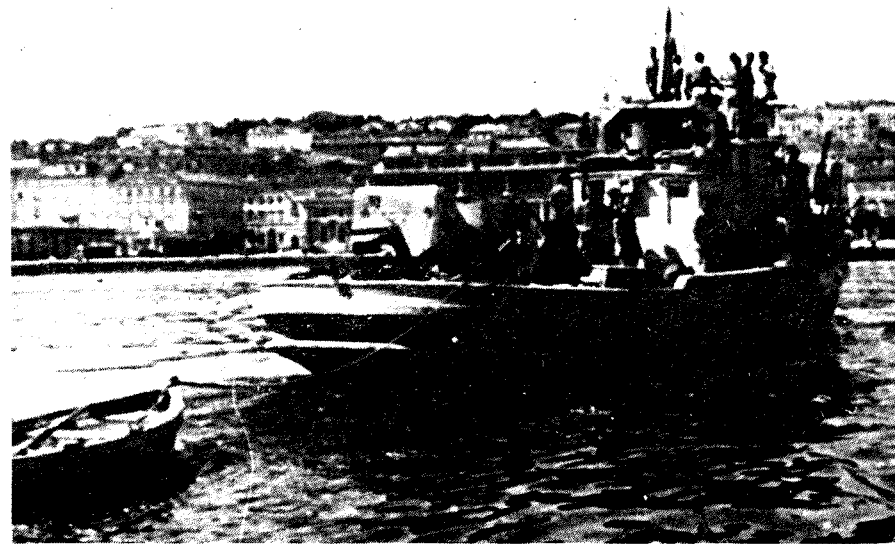
V Sloveniji se je NOB razvijala tudi na Primorskem. Skupina devetih partizanov Primorcev iz Mokrške čete je okoli 12. septembra 1941 prekorčila nekdanjo jugoslovansko-italijansko mejo na Javorniku. V Gorenji Branici pri Štanjelu so ti Primorci ustanovili Prvo partizansko primorsko četo. Pol leta pozneje se je tej četi priključila še četa devetnajstih Primorcev iz bataljona »Ljuba Šerčerja«. Partizani teh dveh čet, zbrani na Ostrožnem brdu, so se reorganizirali v 1. in 2. partizansko primorsko četo. Italijani so obe četi presenetili in napadli 18. aprila 1942 na Nanosu. Padlo je pet partizanov, enajst pa so jih ujeli. Kljub napadu in izgubam sta se iz ostankov teh čet hitro razvili Vipavska in Brkinska četa.

Vipavska četa in borbene skupine v Spodnji Vipavski dolini, na Krasu, Tolminskem in v Brdih so s pomočjo Pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje in močno razvite primorske mreže OF razvile nove partizanske čete. Le-te so se pozneje združile v bataljon »Simon Gregorčič«.

Brkinska četa, ki je delovala v brkinskih in snežniških gozdovih, je prešla pod poveljstvo slovenskega partizanskega bataljona »Miloša Zidanske«.

Janez Tomšič
(kontraadmiral v pokoju)

Slovenski partizanski pomorščaki v narodnoosvobodilni vojni na Jadranu, Mediteranu in Atlantskem oceanu

Slovensko glavno poveljstvo je želelo junija 1942 ob preureditvi slovenskih partizanskih čet okrepiti tudi primorske čete. Tretja grupa odredov, okrepljena z novim Primorskim bataljonom, naj bi bila odgovorna za Slovensko primorje in za uničenje proge, ki pelje iz ljubljanske pokrajine v Trst. Slavko Kovač-Smeli, slovenski pomorščak s partizanskim imenom po podmornici »Smeli«, na kateri je leta 1941 preživel aprilsko vojno, je pripeljal 27. julija v Brkine novoustanovljeni primorski bataljon, v katerem je bilo 65 borcev prostovoljcev Krimskega in Kočevskega odreda. Z oddelkom italijanske divizije Novara in protipartizanskim oddelkom iz Britofa se je spopadel 30. julija. Bataljon je bil razbit na skupine, ki so se umikale nazaj v Ljubljansko pokrajino. V eni od teh skupin je 1. avgusta pri Mrzlem studencu blizu Koritnice hrabro padel Smeli, komandant bataljona, ki je bil kasneje proglašen za narodnega heroja.

Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je po tem dogodku poslalo na Primorsko močnejšo in bolj organizirano skupino borcev in partijskih kadrov. Sto deset prostovoljcev, zbranih med Primorci in drugimi borci, je 27. avgusta 1942 ustanovilo Loški NOPO. Oktobra meseca je ta odred prišel na Primorsko in postal Soški NOPO s tremi partizanskimi bataljoni, od katerih eden je bil bataljon Simona Gregorčiča.

Že v začetku 1943 se je Soški odred razvil v dva NOPO: v Severno in Južnoprimerjski. Za vojno vodstvo na Primorskem pa je bil februarja ustanovljen štab Primorske operativne cone. Iz njega je ob kapitulaciji Italije nastal 9. korpus NOV in POJ, imenovan tudi primorski. Jeseni 1944 je štab tega korpusa organiziral iz slovenskih pomorščakov v enotah NOV in PO Slovenije mornariško skupino, ki je imela dva mornariška odreda: enega v 30. diviziji 9. korpusa in drugega na Koprskem.

Razvoj NOV na Primorskem je prisilil Italijane, da so že poleti 1942 ustanovili 23. armadni korpus, ki naj bi vodil protipartizansko borbo na območju Slovenskega primorja med jadransko obalo in staro jugoslovansko-italijansko mejo. V takšnih okoliščinah do leta 1944 ni bilo možno niti nujno razvijati posebnih partizanskih pomorskih enot v Slovenskem primorju, četudi je bilo v slovenskih partizanskih četah in organizaciji OF v letih 1941/42 aktivnih več kot 20 slovenskih poklicnih pomorščakov bivše jugoslovanske mornarice. Najmanj trikrat toliko slovenskih poklicnih pomorščakov pa je bilo interniranih v italijanskih taboriščih, od koder je večina mladih v letu 1943 stopila v vrste slovenske NOV.

(se nadaljuje)

KEBEL PRI OPLOTNICI

Slavje na Pohorju

Juriši slavne XIV. divizije so prinesli na Pohorje nemir, boj in upor. Ta boj je bil toliko bolj neusmiljen in junaški, kolikor bolj se je v smrtnih krčih zvijala podivjana nacistična zver tretjega rajha, ki je bila ena sama zelena jeklena čelada in okrvavljeni škornji. Ta naš boj za svobodo je zahteval krvav davek. Podivjana krvoločnost nacistične soldateske se ni ustavljala pred nikomer in ničemer, tudi ne pred ranjenci in bolniki. Zato je NOV v vsem svojem revolucionarnem narodno-osvobodilnem boju izpovedala vedno in povsod svojo človečnost. Posebno skrb smo posvečali ranjenim in obolelim.

Na Pohorju so zrasle partizanske bolnišnice, ki so nudile toplo streho, varnost in zdravniško nego ranjencem in bolnikom. Med njimi ekonomat sektorja P2 Zmagovih partizanskih bolnišnic v Repu pri Jurgovem v KS Kebel – KO ZZB NOV Oplotnica.

V soboto, 24. septembra, smo v neposredni bližini ekonomata, terenske apoteke Granit in čevlarske delavnice odkrili spominsko obeležje. Kot smo morali, v tistih najtežjih dneh svoje narodne zgodovine, zaradi posebnosti svoje naloge, skrbeti za ranjence in bolnike tihi in predani svoji NOB, tako smo tudi v tišini pohorskih gozdov odkrili obeležje.

Zbrali smo se od blizu in daleč nekdanji borci ekonomata, nekateri ranjenci in naši pohorski aktivisti ter mladina, da bi odkrili večni pomnik vsem, ki smo se bili na tem koščku svoje zemlje, vsem pohorskim kmetom, ki so nam nesebično pomagali in vsem, ki so tedaj vedeli, kaj so čast, ponos in zvestoba. Pomnik pa naj priča vsem, ki jih bodo še pozno za nami poti vodile tam mimo, da je živela v letih 1944–45 tu majhna družina neustrašenih borcev, ki je vkljub strahotnemu nasilju rešila življenje in zdravje ranjencem in bolnikom.

Pozno odkrivamo spominska obeležja, saj so minila od tistih let že več kot tri desetletja. Vseeno pa nam je toplo pri srcih, saj smo odkrili le-ta pomnik v letu velikih jubilejev tovariša Tita in zveze komunizma.

Vso zahvalo za ta pomnik smo dolžni predvsem sledečim tovarišicam in tovarišem: Jarnovič Božu-Mihi, partizanskemu ekonomu in njegovi ženi bolničarki Angelci, ki sta bila pobudnika za pomnik ob sodelovanju Lipovca Stanka in Ota Albrehta, direktorju TOZD Cezlak Granitolom, Veber Rudiju in delavcem Strnad Francu, Klančnik Janezu in Črešnjar Matiji, ki so pomnik brezplačno izdelali.

Pomnik je prevzel v varstvo predsednik KS Kebel tovariš Levat Rudi v imenu kebelske skupnosti in predvsem kebelske osnovnošolske mladine.

Po slavnosti smo se po partizanski navadi ogreli ob topli in gostoljubni kmečki peči trdnega in zavednega pohorskega kmeta-partizana Kovšeta Milana in njegove žene Marice.

DUŠAN ČOKL

IDRIJA

Praznik občine Idrija

1. oktobra 1943 je bila v dvorišču današnje tovarne Eta v Cerknem ustanovljena 16. brigada »Janka Premrla-Vojka«, v njenem sestavu je bilo največ fantov in moških iz današnje idrijske občine. V spomin na ta zgodovinski dogodek praznujejo občani Idrije svoj praznik.

Letos 1. oktobra so ta praznik počastili s slavnostno sejo, ki so ji prisostvovali številni gostje, med njimi tudi predstavniki občine Mojkovac v SR Črni gori, ki je pobratena z idrijsko.

Na slavnostni seji je govoril predsednik skupščine občine Idrija Cveto Šulgaj. Podelili so sedem občinskih priznanj ter Pirnatovo nagrado ustanovam in posameznim občanom.

V kulturnem programu sta sodelovala godba na pihala in pevski zbor šoferjev in avtomekanikov iz Idrije.

JANEZ JERAM

KOČEVJE

Premočni domačini

Šestnajstega vsakoletnega kegljaškega turnirja v Kočevju se je tudi letos udeležilo kar 11 šestčlanskih ekip, med katerimi so slavili domačini, ki so podrli kar 462 kegljev. Za njimi so se uvrstili kegljači iz Zagorja, Hrastnika, Dravograda, Domžal, Črnomlja itd. S tekmovalcem so invalidi-športniki počastili tudi 34-letnico kočevskega zbora odposlancev Slovenije in občinski praznik Kočevja.

Zmagovalna ekipa je prejela ličen pokal v trajno last, vse sodelujoče ekipe pa diplome. Med posamezniki je bil najboljši Jože Legan iz Kočevja, najstarejši pa 70-letni domačin Jože Stopar.

V. BOVCON

SLOVENJ GRADEC

Uspel občni zbor

Na dobro pripravljenem in dobro obiskanem občnem zboru mestne organizacije ZB v Slovenj Gradcu so med drugim razpravljali tudi o delovanju sovražnih sil na sosednjem Koroškem v Avstriji.

Ivan Lokavšek, predsednik mestnega odbora ZB NOV je orisal dosežene uspehe in težave, s katerimi se srečujejo, ter še posebej poudaril uspešno sodelovanje z mladinci Kajuhove ceste.

Izvolili so tudi nov odbor, ki bo na prvi seji izvolil predsednika, tajnika, blagajnika in potrebno število komisij.

ADOLF ANKON

KRANJ

»Mussolini v Idriji«

Kranjčani so imeli v gosteh krvodajalce iz pobratene italijanskega mesta Monze. Kot ob vsakem njihovem obisku, so kranjski gostitelji tudi tokrat želeli pokazati gostom čimveč zanimivega, zgodovinskega v našem družbenem razvoju, v naši bližnji preteklosti. V njihovih vrstah so bili tudi nekdanji partizani, člani KPI in drugi, ki gledajo na našo stvarnost z velikimi simpatijami.

Poleg Begunj, muzejev in spomenikov naše revolucije, smo tokrat obiskali tudi bolnišnico Franjo v Cerknem, tamkajšnje grobišče, kjer je kar 96 imen padlih garibaldincev in drugih. Bili so ganjeni in presenečeni nad tem, kako smo si pri nas izbojevali svobodo in pogoje za svoboden in nemoten gospodarski razvoj.

Tudi Idrijo, kamor nas je vodila pot, smo si dodobra ogledali. Kar na lepem pa smo obstali kot vkopani. Na lepi hiši, domala v središču mesta, tik ob glavni cesti onstran mostu ob Idriji, v ulici Kapetana Miheva št. 2 je velik, lepo viden izrek fašističnega diktatorja z njegovim podpisom – Mussolini. In za nameček še na drugih straneh hiše dva velika, vidna gesla istega izvora.

Presenečeni nad tem smo se izgovarjali da so to verjetno napisali z močnimi in trajnimi barvami in podobno. Naši gostje so verjeli ali ne, vendar so se zgražali, še preko Godoviča tja do Hotedršice je bilo v avtobusu polno besed, ugibanj, ocen in obsojanj nemarnosti posameznikov, ki maličijo naše vrednote priborjene v NOB.

KAREL MAKUC

Spominsko ploščo je odkril domačin Ivan Pervanja

SPODNJA IDRIJA

V spomin na prvo zasedanje

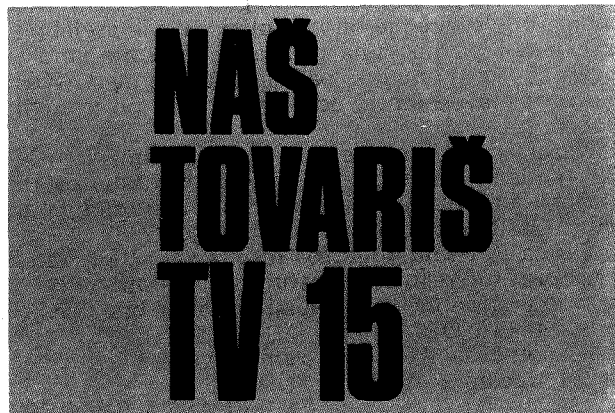
V nedeljo, 2. oktobra, so na domačiji »Zagrapa« v Stopniku pri Cerknem odkrili spominsko ploščo. V tej hiši je bilo 7. septembra 1944 prvo zasedanje okrajnega narodnoosvobodilnega odbora za Cerkljansko. Sicer so bili v tej hiši že prej razni sestanki, tu je bil ustanovljen tudi prvi rajonski odbor za Stopnik. Predsednik krajevnega odbora ZB Tribuša Andrej Makuc, ki je pričel slovesnost, je omenil, da je ta hiša pravi spomenik NOB. V bližnji okolici so imeli svoj sedež Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko Primorje, Okrožni odbor za Severno Primorsko in druge ustanove. Bližnja sovrážna postojanka v Mostu na Soči jim ni bila nevarna, saj so jih domačini varovali v strogi tajnosti.

Ploščo je odkril domačin Ivan Pervanja, ki je bil takrat član okrajnega NOO. Od takratnih štirinajst članov, jih je pet že umrlo, nekateri preživeli pa so se udeležili slavnosti ter na kratki seji obudili spomin na ta zgodovinski dogodek. Takratni aktivist v tem kraju Franc Pavšič-Zvonko je prebral zapisnik s tega zasedanja, na katerem so sprejeli pomembne sklepe.

Kulturni program so izvajali moški pevski zbor iz Trebuše in šolska mladina.

Člani takratnega okrajnega NOO za Cerkljansko so bili: Mihael Primožič, predsednik; Jernej Lapanja, podpredsednik; Marija Peternelj, tajnik in člani Ciril Bevk, Jela Bevk, Ivan Pervanja, Janez Magajna, Ivan Golob, Alojz Močnik, Blaž Tušar, Angela Zajc, Andrej Prezeli, Vinko Jemec in Viktor Pagon.

JANEZ JERAM

POSTOJNA

Zakaj tako?!?

I. M.

GRIŽE

V. BOVCON

DACHAU

Obiskovalci nekdanjega koncentracijskega taborišča Dachau v prostorih krematorija: bivši taboriščnik jim razlaga...

Spominski muzej v nekdanjem koncentracijskem taborišču Dachau obiskuje vse več ljudi, zlasti mladine. Tako so, med drugim ugotovili, da ima dachauski spominski muzej celo več obiskovalcev, kakor pa svetovno znana »Pinakoteka« (zbirka umetniških podob in kipov) v Münchnu. Sicer pa so o vse večjem obisku dachauskega spominskega muzeja najbolj zgovorne številke!

Od letošnjega januarja do konca junija je obiskalo muzej 227.000 obiskovalcev, kar je za 14% več kot v istem obdobju lani (lani: 198.000). Še pomembnejše pa je, da obiskuje ta muzej vse več šolske mladine. Od januarja do junija lani je obiskalo muzej 1121 šolskih skupin, v istem obdobju letos pa 1471 (za 31% več).

In še nekaj velja omeniti! Obiskovalci, zlasti pa organizirane šolske skupine, želijo imeti vse več dokumentarnega gradiva, predvsem pa želijo imeti ob koncu obiska še poseben pogovor s kakšnim preživelim taboriščnikom dachauskega koncentracijskega taborišča. Uprava dachauskega muzeja pa skuša obiskovalcem ustreči tudi v tem. Zato mnogi preživeli nemški taboriščniki prostovoljno prihajajo v muzej in se pogovarjajo z obiskovalci, sami pa jim tudi razkazujejo celoten kompleks nekdanjega nacističnega uničevalnega taborišča.

N. Č.

KOČEVJE

Za kočevski praznik

Občani kočevske občine že vrsto let praznujejo 3. oktober kot svoj občinski praznik. Ta dan jih spominja na dogodek od 1. do 3. oktobra 1943 leta, ko je bilo v tem kraju zborovanje odposlancev slovenskega ljudstva. Kakor vsa leta nazaj so bila tudi letošnja praznovanja nadvse slovesna. Prireditve so se pričele že v petek 30. septembra s tradicionalnim tekom pionirjev in mladincev po ulicah Kočevja in z otvoritvijo razstave likovnih del učencev osnovnih šol. V soboto 1. oktobra pa so izročili namenu novo razdelilno transformatorsko postajo. Na sam praznik je bila svečana seja vseh treh zborov in vodstev občinskih družbenopolitičnih organizacij.

VIKTOR DRAGOŠ

POSTOJNA

Z ogledom begunjskih zaporov, pokopališča v Begunjah in Dragi, spomenika v Dražgošah in Gornarsu, mučilnic v tržaški Rižarni, skupnega groba obešenih in ustreljenih talcev v tržaški ulici Ghega, spomenika prvim žrtvam fašizma v Bazovici, pokopališča internirancev na Rabu, so se končali letošnji številni izleti članov občinske organizacije ZB v Postojni. Zaradi velikega zanimanja članstva za take izlete so sklenili, da bodo z njimi prihodnje leto še nadaljevali, kajti v naši domovini je še veliko krajev, ki si jih velja ogledati!

I. M

V Titovem jubilejnem letu je zveza rezervnih vojaških starešin krajevne skupnosti Kolodvor, skupaj z mladino in borci NOV priredila partizanski pohod na znani partizanski planinski turistični vrh Janče.

V soboto 24. septembra smo se zjutraj zbrali na ljubljanski železniški postaji in se z vlakom odpeljali do Jevnice, kjer je mladina razvila zastavo, nato smo skupno krenili proti vrhu. Pot, čeprav strma, nas ni ovirala, kajti vsako težjo vzpetino smo premagali skupno s tovariško pomočjo vseh tistih, ki so nas povabili in nam omogočili tak resnični partizanski pohod.

Po skupnem kosilu se je začelo strelsko tekmovanje z zračno puško, ki smo se ga vsi udeležili. Najmlajši udeleženec je bil najboljši, zato je prejel pokal, ostali pa pismena priznanja. Skupno smo si ogledali še spomenik padlim žrtvam med NOB. Partizanska pesem je odmevala daleč po vrhovih Janč.

Nazaj v dolino smo se vračali s prijetnimi občutki, da so mlajše generacije predane in prav tako kot mi starejši, prežete z revolucionarno mislijo za lepo in mirno bodočnost Titove Jugoslavije.

Škoda je le, da udeležba ni bila večja, ker so se organizatorji resnično potrudili za dobro počutje vseh, še posebne pozornosti pa smo bili deležni udeleženci NOB.

Na poti nazaj v Ljubljano smo si vsi zaželeli še več
takih srečanj z mladimi.

VLASTA SAJOVIC

Tako kot vse prejšnje tudi letošnja jesen pomeni trgatve, mošt, kostanj in dolge noči. In taista sončna in zlata jesen je čas, ko nekatere enote ljubljanskega armadnega območja preverjajo svojo ognjeno moč in usposobljenost za obrambo domovine. Zapustile so vojašnice in se začasno preselile v naravo, v naše gore in gozdove, ki so – tako pravijo vojaki – najboljši učitelji ljudske obrambe. Na bojnih položajih, v bližini tega ali onega zaselka, je rumeno jesensko listje skrillo četo, bataljon... Toda, v tej šoli v naravi, ki jo navadno imenujemo poligon, vojaki in njihovi starešine niso osamljeni, saj se za njihovo življenje v razmerah, podobnih vojnim, vneto zanimajo kmetje in krajanje, naši delovni ljudje. In dejali bi, da so te čete pomnožene, da je v njihovih vrstah veliko več ljudi, kot to formacija predvideva. Zato je jesen čas, ko ta mnogoštevilna ljudska vojska preverja svojo bojno pripravljenost in svoje moči. In prav te dni

Te dni na poligonih

Nemirna bojevniška jesen

kaj nejevoljnih ali namrščenih vojakov.

»Toda, uštel sem se,« se spominja tega sivega jutra mitraljezec Karel, »saj sem namesto zlovolje iz vojaških oči »prebral« le veselje in odsev neke čudne moči za nove napore.«

Vojaki so se takoj po končanem maršu lotili

da zraslo platneno nasele, spretne vojaške roke pa so iz drobnega belega kamna spletle mozaik, ki pripoveduje o tovarišu Titu, naši narodnoosvobodilni vojni in zvezi komunistov in o naši neuvrščeni politiki.

Ko je bilo vse nared se je začela prva učna ura. V tabor je prišla skupina krajanov in s preprostimi, a vendar prisrčnimi besedami, svoji vojski zaželela dobrodošlico. Nato je starejši tovariš, borec NOV, dejal:

»Urili se boste v kraju, ki je znan po svoji preteklosti. Tukajšnji človek že od nekdaj sovražni osvajalca in ljubi svobodo in svojo vojsko. V naši, še zmeraj revni vasi, ni bilo izdajalcev. Krajanje so pomagali partizanom, imena padlih sovaščanov pa so zgovorne priče o naši opredelitvi za tovariša Tita, za partijo in neusmiljen boj z okupatorjem.«

»In zdi se mi,« končuje svojo misel vojak in psiholog Karel, »da so nam te človeške in vendar preproste besede borca vlile nov pogum in nove moči. Kljub očitni utrujenosti je moj vojaški kolektiv, kot nikoli do tedaj, zapel znano partizansko »Mi smo mlada vojska Titova.«

V neki raketni enoti so se vojaki, dobro skriti in zamaskirani, pogovarjali

o tem in onem ter posebej analizirali prizadevnost in obnašanje slehernega posameznika. Letela je kritika, tovariška in povsem dobronamerna, a ni manjkalo tudi šaljivih besed, ki so tokrat imele dokaj ostre zobe. Kakorkoli že, vojaški kolektiv je ugotovil, da doseženi učni uspehi niso nobeno naključje in da med raketniki ni takih, ki bi tukaj, na poligonu, le »odštevali« dneve. Vsi so se torej potrudili, in se še trudijo, da v tej šoli v naravi premagajo vse težave bojevniškega življenja in da nenehno bogatijo in dopolnjujejo znanje, pridobljeno v vojašnici.

Raketniki šaljivci

Pa vendar so raketniki, kljub svoji resnosti, pripravljeni tudi na šalo in smeh. Ker svoje rakete in naprave z izhodiščnega na ognjeni položaj ali črto prenašajo v železnih kovčkih so si nadeli ime »kovčkarji«. In ker so občutili blagodejni vpliv višinskega zraka na njihovo tek, se med drugim pogostejše pogovarjajo tudi o prehrani na poligonu. Ugotovili so, da seznam »repetasev« v vojašnici ni bil dolg. Toda tu, v gozdu se je število vojakov, ki dva ali trikrat stopijo pred kotel, »občutno« povečalo. Ko smo se zanimali za »rekorderje«, so dejali, da

so tik pred našim prihodom vojaka Janeza Aleša in Miodraga Janoševiča povišaliv »starejša repetaša prvega razreda.« In pritožili so se raketniki na vojaka Franjo iz njihovega vojaškega kluba. Dejali so, da je ta velik in neroden fant »bela vrana« v njihovem kolektivu in da jim »kvari povprečje,« ker

vojaka Franja, zato so raketniki, seveda zavoljo šale, sprožili nabiralno denarno akcijo, ki naj bi omogočila nabavo čelade za »izvenserijskega« vojaka Franja.

»Če se želite akciji pridružiti in nam pomagati,« so nas opozorili, »denarni prispevek nakažite na naslov našega vojaškega kluba.«

Vemo zakaj

Zapiskov in vtisov s taborjenja je poln koš. Toda, prenekateri bodo ostali le kot spomin na jesensko srečanje s šolo obrambe v naravi. A vseeno ne moremo mimo primera vojakov, ki so ves dan kopali in urejevali obrambne položaje in v neposredni bližini zagledali starejšega možakarja, kako s svojo stanko in šibko vnujino hiti pospravljati seno. Noč se je namreč bližala in tudi dež je grozil. Nevarnosti, ki se je kmetu obetala so se tudi vojaki zavedali, zato so mu, takoj po opravljenem bojovniškem delu, priskočili na

Bojevniško kosilo

»Na juriš!«

oboroženi del ljudstva išče odgovor o lastni usposobljenosti in pripravljenosti za vodenje oboroženega boja. Zato je vojakova in vojaška jesen tudi naša, ker se zavedamo, da je armada sestavni del našega ljudstva in da skupaj z njim odkriva nove poti za nadaljnjo krepitev splošne bojne pripravljenosti.

In ko smo pred kratkim obiskali oddaljene in odročne poligone in se pri tem pogovarjali s starešinami in vojaki, smo se vrnili polni vtisov o tem, da so naše obrambne priprave postale skrb vseh ne glede na starost.

Psiholog se je uštel

Po dolgem, napornem maršu in neprespani noči, se je četa vojakov vendarle ustavila. Noč se je poslavljala od gozda in mladi psiholog, sedaj vojak, Karel Pečar je naskrivaj opazoval obraze svojih tovarišev. Zanimalo ga je splošno vzdušje v enoti in trdno je upal, da bo med sotovariši odkril vsaj ne-

Priprava za vstop v mitraljezko gnezdo

je edini vojak brez čelade. Kaže namreč, da naša vojaška industrija ni upoštevala »razsežnost« glave

pomoč. In ko so seno pospravili pod streho, so takoj »presedlali« na bližnjo njivo in neznanemu kmetu pomagali obirati koruzo. Mladina na vasi! In tako naprej.

Tako torej poteka vojakova in naša jesen. Ko gre za bojovniško urjenje njegove vojske naš človek ni le nezainteresiran opazovalec. Tudi on je pripravljen pomagati in storiti vse, kar je v njegovi moči, ker se zaveda, da obramba domovine ni le stvar poklicnih vojakov, ampak nas vseh. In del te splošne obrambe sloni tudi na njegovih ramenih, ker je to njegova dolžnost in pravica.

In dobro ve ta naš kmet, delavec ali mladinec, da le s skupnimi močmi lahko obvarujemo pridobitve naše ljudske revolucije in našo samoupravno in socialistično skupnost. Kajti, naš človek tudi to ve, da še živijo posamezniki ali skupine, ki jim ni pogodu naše bratstvo in enotnost, naš ugled v svetu in naša neuvrščенost.

B. JAKOVLJEVIČ

KAREL CILENŠEK iz Gotovelj je bil dolga leta šef davčne uprave občine Žalec.

»Presneto, nič kaj prijetna stvar, takale finančna služba. Vsakdo ve, da so davki bili in bodo. Pred vojno sem bil v Makedoniji. Tako je bilo: če oblašti nisi bil po volji, si pa odšel na drug konec domovine. No, Makedonci niso slabi ljudje, dokler ne poveš, da si financar. Tam se dobra volja hitro konča...«

Potem pove, koliko je tam doli ljudskih običajev. Kako pleše kola staro in mlado. Ženitni obredi so nekaj posebnega.

»Panjihova kuhinja! Ja, to se kuha in peče, da je veselje. Radi imajo mastne jedi. In začinjene: paprika, poper, cimet, česen, čebula. Pa tudi sladke jedi imajo radi. Mi, Slovenci, smo se počasi privajali. Ha, potem smo pa jedli in jedli! Tudi sami smo kuhali. In to mi še danes koristi. Sicer sem se za kuho že kot otrok zanimal. Pomivanje posode mi ni šlo od rok.«

Tako je govoril in še dodal, da tudi danes, kot upokojenec, rad stopi k štedilniku, rad ima bolj začinjene jedi in tudi domači slivovki se ne odreče. To je moč navade, navada pa je železna srajca.

»Kako pa med vojno?« ga pobaramo, saj vsi vemo, da je bil borec Šlandrove brigade.

»Heroj nisem bil. Tudi leta so se že nabrala. Sodeloval sem že prej. Na začetku štiriinštridesetega sem jo kar pri belem dnevu mahnil proti Galiciji. Tam so nas pričakali terenci, nato pa čez hrib in dol proti Zgornji Savinjski dolini.«

Ko si prižge cigareto, se rahlo nasmehne.

»Da ne bo kdo mislil na

Ko smo se napokali štrukljev

kak sprehod. Presneta reč; včasih je kar pošteno zapokalo. Večja skupina se nas je nabrala v Novi Štifti. Tam so nas razporedili po enotah. Moja je odšla proti Mali planini. Angleži in Amerikanci so nam nametali orožja in drugih stvari. Moj večji ognjeni krst je bil napad na Mozirje. Hu, to je pokalo! Imeli smo ranjence, ki smo jih morali spraviti v Ljubno, v šolo.

Upal sem na daljši počitek. Ni ga bilo. Ja, tisti, ki je brigado 'skoz dal', ve, kaj je bilo pravo partizanstvo. In leta so bila v samo napoto. Saj sem videl osemnajst, dvajset let stare. Celega vruga je nosil na hrbtu in je kot srnjak skakljal v breg. Mi, starejši, smo jim s težavo sledili. Kot da so pljuča en sam kovaški meh. In obutev. Srečen tisti, ki je imel pravnje čevlje. Na, pri Moravčah smo se pa spet udarili. Glavnina je srečno prešla na drugi breg Save, mi, zadnji, smo morali z ranjenci v Gornji grad. Kar čeden marš. V Gornjem gradu nobenega

poležavanja. Če je kdo pojamljal zaradi utrujenih nog in drugih tegob, ki so nenehno spremljale borbe v brigadah, je komandir odgovoril.

– Fantje, vojna je, po zmagi bomo počivali!

Okoli Moravč je kar naprej prasketalo. No, tokrat smo imeli srečo; prečkali smo Savo in na Dolenjskem našli našo brigado. In pa tudi cel kup sovražnikov. Nemci, Italijani, belčki, ustaši, četniki. Vsega zlomka se je tja doli navleklo. No, tokrat smo pravzaprav občutili, kaj zmora brigada. Dobili smo strog ukaz.

– V patrolo samo večja skupine!

En naš borec je doli imel deklet. Ah, ta spomin! Vseh krajev se pa res ne spomnim. In mi je rekel, če grem z njim. Imel je zavitek pisem, ki jih ni bilo dobiti. Še manj pa hrane. Najbrž sva oba potihoma upala, da naju bo tisto deklet zasulo s kruhom in domačo slanino. No ja, deklet je bilo kar čedno. Dalo nama je nekaj režnjev suhega sadja. In nekaj prgišč

soli. Rdeče. Soli in tobaka na Dolenjskem za vruga nisi dobil.

Dekle nama je namignilo na trgovino v sosednji vasi. Tudi to nama je rekla, da morava biti skrajno previdna, ker so domači vsi za belčke.

Obljubiva in greva. Tudi orožje je pripravljeno. Potem še skrb, kaj poreče komandir; sama ne bi smela tako daleč.

Poldne je že zdavnaj mimo, v najinih želodcih pa ena sama pajčevina. Sprašujem tovariša, če ljudi, kamor sva namenjena, pozna. Skomigne z rameni, češ, bolj od daleč in kolikor vem, so hudo pobožni. Naj bodo, si mislim, glavno da dobiva kaj poštenega pod zob.

Vstopiva kar oba, kakor da sva v središču partizanskega ozemlja.

– Dober dan! pozdraviva in vidiva, da sta gospodinja in njena hči pri južini. Sirovi štruklji in pečena jabolka! Bogžegnaj! reče tovariš, gospodinja pa bolj nasršenega obraza. Boglonaj. Aha, z južino bosta šele pričeli. Gospo-

dinja se prva prekriža, sklence roke in začne: očenaš, kateri si v nebesih... Nato pritegneva še midva: Daj nama danes naš vsakdanji kruh... Ko odmolimo, gospodinja vpraša, če tudi partizani molijo. Midva pa: zakaj pa ne, kadar je na mizi skleda dišečih štrukljev. Zdaj se oglasi hčerka: mati, saj bo za vse. Naj prisedeta.

In sva prisedla in jedla, jedla. Vedela sva, da morava biti čimprej v štabu. In sva tudi bila. Prehudega spraševanja tokrat ni bilo, tovariši pa so se čudili, ko nama fižolova juha iz kotla ni in ni šla v slast.

★

'Žicanje' je bilo strogo prepovedano, da o kakšni kraji niti ne govorim. Ja, to pa je bilo v brigadah na špico postavljeno. Toda moj tovariš je bil strasten žicar. Pri tem pa vražje iznajdljiv. Se je zgodilo, da je pod večer prinesel tri hlebe kruha. Razdelil ga je borcem naše čete. Mo-

goče nas je bilo v četi petindvajset. Mogoče. To 'žicanje' je prišlo na uho komandirju. Nekdo je zatožil. Bila je temeljita preiskava, toda v nahrbtnikih niti mrvica kruha. Poslednja drobtina je bila na varnem v naših želodcih. Pozneje je povedal, da mu je dalo kruh tisto deklet, ki ji je prinesel zavitek pisem.

Žužemberka tudi ne bom pozabil. Tam pa je bil boj, to pa. Tja o božiču pa spet nazaj na Štajersko. Spominjam se, bil je mrzel dan, ko smo se pripravljali za kratek počitek. Vedeli smo, da bo vsak čas kaj za pod zob.

Tedaj pa drrr, drrr... Ah, saj pravim, kaj vse človek prestopi. Udarili smo se pri Spodnji in Zgornji Javorci. In smo jo kar dobro odnesli. Potem pa spet proti Zgornji Savinjski dolini. Zbolel sem in ker sem bil blizu doma, so me prepustili domači oskrbi. Nato še nekaj mesecev in znova smo svobodno zadihali.

Prižge menda že peto cigareto, si popravi kapo in doda.

»In po vojni? Takoj odgovorno delovno mesto. Na davčni odsek. Hm, nekaj let je bilo kar žaltavo. Obnova, prve zadrage, obvezna oddaja, davki, cenitve tega ali onega premoženja. Skratka, take stvari, ko smo padali iz zamere v zamero. O, tudi groznje so bile. No, pa smo se le pretolkli skozi vso to stvar. Kaj nam danes manjka? Nič. Imamo mir, imamo prenovljeno domovino, imamo Tita. Kar pogledajte, kak možak je. Ko da jih ima petinšestdeset! In kdo ne bi bil vesel takega državnika?«

DRAGO KUMER

Društvo Soča je kršilo dnevni red

Tako se je glasila ovadba komandirja orožniške postaje na Bohinjski Bistrici, ki jo je poslal srezkemu načelstvu v Radovljici, proti primorskemu emigrantskemu društvu na Jesenicah, pred 40 leti.

Društvo SOCA je pripravilo neke nedelje v septembru 1937 na Bohinjski Bistrici srečanje za primorske emigrante, ki so živeli takrat na Jesenicah in v radovljiški občini. Srečanje je bilo v veliki sobani, sedanjega hotela Črna prst. Dvorana je bila nabito polna primorskih rojakov, a tudi marsikateri domačin je bil prisoten. Za sestanek je bilo potrebno dovoljenje srezkega načelstva v Radovljici, s predložitvijo dnevnega reda. Ta se je nanašal na društvene zadeve.

Razumljivo je, da so vsi govorniki, bili so iz Ljubljane, z Jesenic in drugih krajev, največ govorili o zatiranju naših rojakov na Primorskem. Govora je bilo o velikih in množičnih aretacijah, o preganja-

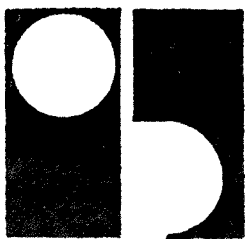
nju, obsodbah, zaporih in tudi streljanju naših najbolj zavednih primorskih rojakov, ter seveda tudi o veliki brezposelnosti na Primorskem, saj so imeli prednost pri zaposlitvi Italijani, ki so prihajali v naše kraje. Ugotavljali so, da se je v onih, za naš narod na Primorskem, tako težkih časih, matična država premalo zanimala zanj in da bi morala bolj skrbeti za rojake onstran meje. Znano je sicer, da je stara Jugoslavija v onih predvojnih letih vedno bolj tonila v nacifašistične valove.

Dan ali dva po tem sestanku v Bohinju sem bil, kot podpisnik prošnje za ta sestanek, klican na srezko načelstvo v Radovljici. Očitno so mi da smo prekršili dnevni red in da o društvenih zadevah sploh ni bilo govora, odnosno, da smo na sestanku napadali le fašizem in Italijo. Zahtevali so, da se naslednjega dne zglašim na srezkem načelstvu takratni predsednik društva SOČE Lavoslav Planinšek. Tudi on je

bil ozmerjan, a se je odločno postavil po robu in zahteval, naj ovadbo pošljejo na bansko upravo v Ljubljani, ki bo ugotovila, ali smo res kršili društvena pravila in dnevni red. Planinšek je o tem obvestil tudi našega rojaka in aktivnega sodelavca v primorskih emigrantskih društvih dr. Lava Čermelja, ki je zadevo uredil, tako da društvo SOČA ni nosilo nobenih posledic.

Prišla je jesen 1940 in stara Jugoslavija se je vedno bolj podrejala nacifašizmu. Prišlo je do tega, da je fašistična Italija zahtevala od Jugoslavije, da preprosto delovanje vseh primorskih emigrantskih društev. Jugoslavija je klonila in je res tako prepovedala delovanje in obstoj vseh teh društev, ki jih je bilo nekaj več kot petdeset širom Jugoslavije, seveda največ v Sloveniji.

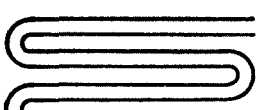
S. Š.

invest-biro koper

trg revolucije 12 telefon 22-241, 22-677
žiro račun: sdk koper 51400-601-10238

podjetje za
urbanizem,
projektiranje,
geodezijo in
inženiring

Instalacije Grosuplje p.o.

GROSUPLJE, ADAMIČEVA 51 - TELEFON: 771 031 - TEKOČI RAČUN: 50130-601-31182

Izvajamo instalacije: centralnih kurjav, vodovoda, plina, prezračevanja, stavbno kleparstvo in izolacije!

slovenske železame

žična

tovarna žičnih izdelkov ipavčeva 20 63001
celje pp 44 jugoslavija
telefon 063 25 830

Pocinkano in plastificirano žično platno;
vibracijska in druga sita iz črne, pocinkane,
patentirane, rjeodporne, kislino odporne in
ognjeodporne žice;
transportni trakovi iz vseh vrst žice za vse
panoge industrije;
»Ideal« vzmetni vložki; »val« vzmeti;
peresni trak; pohištvene vzmeti;
šarnirji in sponke za pohištveno vzmetenje;
varjene armaturne mreže;
žične košare za regulacijo rek in zaščito cest.

biro71
domžale

Projektiranje in urbanizem
pridobivanje, urejanje in oddajanje
stavnih zemljišč
stanovanjsko gospodarstvo
n.sol.o.

61230 Domžale, Ljubljanska 110a
Poštni predal 56
Žiro račun 50120-601-30351
Telefon 72-924

Projektiranje in
urbanizem
Pridobivanje,
urejanje in
oddajanje
stavnih zemljišč
Stanovanjsko
gospodarstvo
Engineering

Kovinsko podjetje
Ljubljana, Kamniška 41
Tel. 310-866

izdeluje po lastnih in tujih projektih:
– jeklene nosilne konstrukcije v visoki gradnji
– žerjave in žerjavne proge
– jeklene cestne mostove
– vrata, okna in predelne stene v posebni
secco izvedbi
– balkonske in stopniščne ograje
– regale za skladišča
– ventilacije ter žaluzije in ostale ključavničar-
ske izdelke
Za cenjena naročila se priporočamo!

OBRTNO PODJETJE TRŽIČ

TELEFON 50-158 – P. P. 64 – TEK. RAČ. PRI SDK TRŽIČ
51520-601-11459 – BRZOJAVNI NASLOV: OBRTNO PODJETJE
TRŽIČ, PISARNA TRG SVOBODE 33

Mizarstvo – zidarstvo – tesarstvo – steklarstvo – slikarstvo, pleskarstvo, črkoslikarstvo – Polaganje vseh vrst podov.

Za cenjena naročila se priporočamo

ljubljska banka

Stekočim računom je vaša banka vedno odprta

Tekoči račun je že marsikje zamenjal izplačevanje osebnega dohodka in drugih prejemkov »v kuverti« ali na hranilno knjižico. Po mnenju mnogih delovnih ljudi in občanov je takšna oblika denarnega poslovanja bolj pripravna in preprostejša. Ker pa je še vedno tudi mnogo ljudi, ki o tekočem računu ne vedo dovolj in se prav zaradi tega zanj ne morejo odločiti, vam želimo na kratko razložiti njegove glavne značilnosti in prednosti.

Tekoči račun pri Ljubljanski banki lahko odpre vsak delovni človek in občan z rednim mesečnim dohodkom – osebnim dohodkom, pokojnino ali drugimi prejemki. Nujno pa je, da pošteva pravila in ne izrablja zaupanja banke, saj bi brez tega poslovanje s tekočim računom ne bilo mogoče.

Ko se odločite za tekoči račun, ga lahko brez težav odprete v najbližji poslovni enoti Ljubljanske banke. Ob prvem nakazilu boste dobili čeke in čekovno karto in svoje prejemke boste imeli na voljo še isti hip, ko bodo nakazani na vaš tekoči račun.

S čeki lahko plačujete skorajda vse in povsod. Z enim v mejah od 30 do 1000 din, z več čeki pa tudi večje zneske.

Pravilno izpolnjen ček je plačilno sredstvo. Pomisli na to, da čekov ponekod ne sprejemajo, so odveč. Zakon o temeljnih kreditnih in bančnih sistemih namreč pravi: »Če je pri razpolaganju s sredstvi na žiro računu in tekočem računu občanov uporabljen ček, za katerega izplačilo je porok temeljna banka, na katero je bil ček izdan, so ga temeljna in druga organizacija združenega dela, samoupravna interesna skupnost, druga družbena

pravna oseba in družbenopolitična skupnost dolžne sprejeti.«

Seveda pa morate pri plačevanju s čeki paziti, da brez dovoljenja banke ne presežete sredstev na svojem tekočem računu, saj je to kaznivo.

Poslovanje s tekočim računom pomeni tudi konec skrbi in težav, ki so povezane z gotovino: skrb, da denarja ne izgubite, da ga imate dovolj pri sebi, težave zaradi nepredvidenih izdatkov, sitnosti z drobižem in še marsikaj. S čeki Ljubljanske banke vam je v vsakem trenutku na voljo ves vaš denar. In ne nazadnje z nakazovanjem prejemkov na tekoči račun zagotavljate svoji delovni organizaciji dodatna sredstva za poslovanje, kraju, kjer živite, pa potrebna sredstva za razvoj.

Plačevanje s čeki pa ni edina prednost poslovanja s tekočim računom. Teh je kar preveč, da bi vam našli vse, zato naj omenimo le nekatere:

- s sredstvi na vašem tekočem računu lahko razpolaga tudi druga oseba, ki jo za to pooblastite – kot imetnik tekočega računa imate možnost, da Ljubljansko banko pooblastite za plačevanje vaših stalnih mesečnih obveznosti: elektrike, naročin za časopis, radio, televizijo in drugih; poslovanje s tekočim računom vas bo torej rešilo tudi teh vsakomesečnih skrbi

- za poravnavanje obveznosti v gotovini lahko s čeki dvigate gotovino v vseh poslovnih bankah v Jugoslaviji.

Toliko o tekočem računu – na kratko. Če z njim še ne poslužete, vas bo gotovo zanimalo še marsikaj. Povprašajte pri Ljubljanski banki.

brest cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31 167

dekliška soba

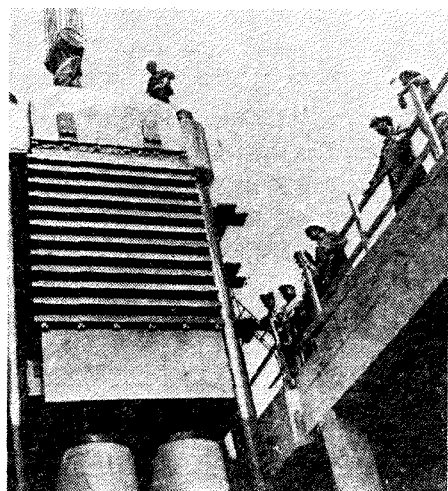
katarina

program katarina v vseh trgovinah s pohištvom

za dnevne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in prodajalna brest v mariboru, kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000. 10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust dostava na dom brezplačna

plošče vlaknenke – lesonit
tiskane, lakirane, emajlirane, melaminizirane lesonit plošče
dekorativni plastični laminati
rezan les, furnir
pohištvo
garderobne omare
ležišča

lesonit

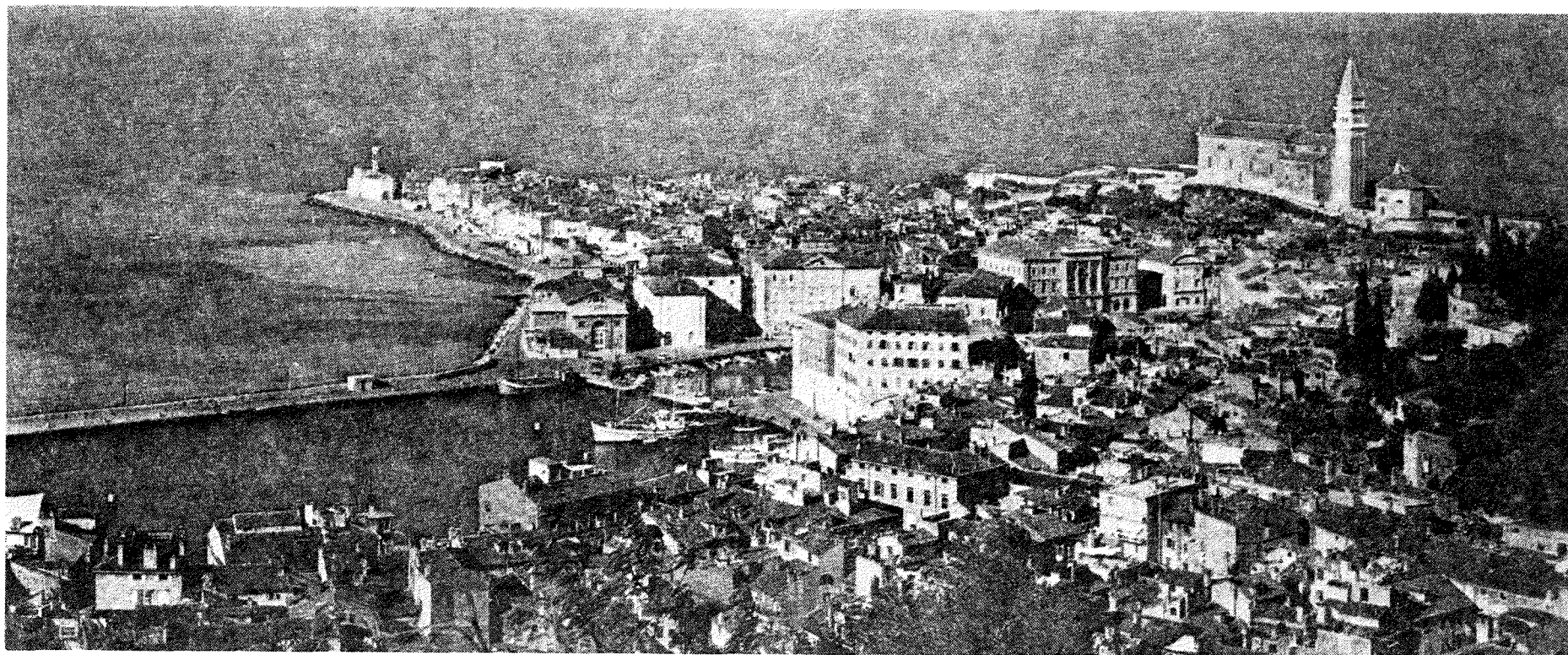
ilirska bistrica

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA

Skupščina občine Piran

z vsemi družbeno političnimi organizacijami čestita občanom, delovnim ljudem in kolektivom za občinski praznik 15. oktober, kot spomin na leto 1944, ko je bil ustanovljen mornariški odred NOV in POJ.

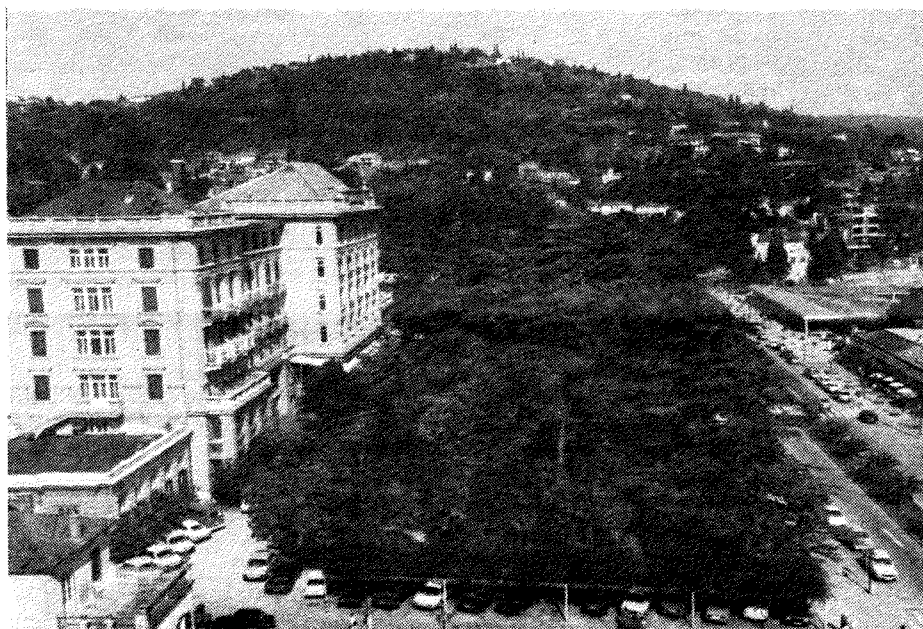
KOVINOPLASTIKA LOŽ

o. sol. o

industrija kovinskih in
plastičnih izdelkov

61386 Stari trg pri Ložu —
telefon: 797-010

sodobno gradbeno okovje
klasično gradbeno okovje
nerjaveči pomivalniki
karnise
toaletne omarice
izdelki za sanitarije
izdelki iz plastičnih mas

TURISTIČNO-HOTELSKO PODJETJE —
PORTOROŽ n. sol. o.

TOZD

HOTELI PALACE

o. sol. o.

PORTOROŽ
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

Hoteli Palace Portorož vam poleg gostinsko turističnih uslug nudijo tudi učinkovito zdravljenje v lastni Thalassoterapiji in termalnih kopelih.

Skupščina občine Cerknica

Občinska konferenca SZDL
Cerknica

Občinska konferenca ZKS
Cerknica

Občinski svet ZSS Cerknica

Občinski odbor ZZB NOV
Cerknica

Občinska konferenca
ZSMS Cerknica

z vsemi družbeno
političnimi organizacijami
čestita vsem občanom in
delovnim kolektivom za
občinski praznik 19.
oktober, kot spomin na dan,
ko so partizani pod
vodstvom Ljuba Šerčerja
napadli Lož.

GOSTINSKO PODJETJE
»ZELENICA«
Tržič

Obiščite gostišča gostinskega podjetja
»Zelenica« Družabne prireditve — dobra
postrežba

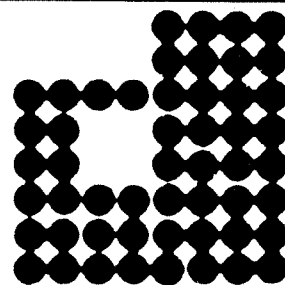

POSLOVNO ZDRUŽENJE PROIZVAJALCEV TEKSTILA IN KONFEKCIJE

modna hiša

LJUBLJANA

MODNA HIŠA, organizacija poslovnega združenja z blagovnimi hišami v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu, vam nudi bogat izbor tople, prehodne konfekcije v aktualnih krojih, vrsto pletenin, modnega metrskega blaga, galanterijskih artiklov in modnih dodatkov.
Za visoko kvaliteto materialov, aktualne kroje in modne desene, vam jamčijo naše renomirane proizvajalke oblačilnih strok, ki so članice OPZ MODNA HIŠA

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.
Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.
Telex, štirinajstdnevnik Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana,
Zabavnik.

Y YUGOTOURS
Ljubljana, Titova 36
Telefon 322-458, 321-794

Naročniki TV 15 se lahko
udeležijo letalskega
potovanja v

LONDON 5 DNI

od 30. oktobra do 3.
novembra 77

Cena SAMO 2.190 DIN
Običajna cena 2.550 din

Cena vključuje:
– letalski prevoz
Ljubljana/London/Ljubljana
– namestitev v hotelu B
kategorije z nočitvijo in
zajtrkom
– avtobusni ogled
Londona
– prevoz
letališče/hotel/letališče v
Londonu
– organizacija potovanja

Kupon TV 15

Odrežite kupon in ga
pošljite na naslov
Yugotoursa

Priimek in ime

Točen naslov

Za potovanja 30. 10.

prijavljam oseb
Akontacijo din 1.000 po
osebi nakažite po poštni
nakaznici TAKOJ na naš
naslov. Ostanek je treba
plačati najkasneje 8 dni
pred potovanjem.

Franc Klukej-Miklavž

V Zagorju je umrl predvojni komunist, prvoborec, nosilec partizanske spomenice 1941 Franc Klukej-Miklavž. Življenjska pot tovariša Klukeja se je začela pred 75 leti. Že zelo zgodaj je spoznal kako trd je rudarski kruh. Že leta 1932 je bil sprejet v komunistično partijo. Leta 1941 je odšel na partizane. Bil je v Zasavskem odredu in Gubčevi brigadi od leta 1944 naprej pa vodja prometa pokrajinske tehnike za Primorsko.

Žnidarjeva mama

Avgrusta je umrla Žnidarjeva mama iz Kočnega pri Laporju, stara 88 let. Vsa njena družina je sodelovala v NOV, sin Franci je padel med partizani.

Andrej Strehar

V mesecu juliju smo na laporškem pokopališču pokopali Andreja Streharja iz Hošnice, ki se je rodil pred 91 leti v Blagojnici v Savinjski dolini. Bil je zaveden Slovenec ter sodelavec NOV od začetka leta 1944.

Avgust Svetina

Prve dni avgusta smo na Bledu pokopali Avgusta Svetino. Rodil se je pred 68 leti na Bledu. Vsi so ga poznali kot predvojnega revolucionarja. Nacisti so ga julija 1944 izgnali z družino v Srbijo, vrnil se je istega leta in se takoj priključil partizanom.

Lovrenc Kosmač

V Strojni pri Prevaljah smo julija pokopali Lovrenca Kosmača. Kot predvojni kmečki delavec si je s težavo služil svoj vsakdanji kruh. Leta 1944 se je pridružil NOV, decembra istega leta pa je bil ujet. Svobodo je dočakal v taborišču.

Erna Peunik

Na pokopališču v Mozirju smo se poslovili od Erne Peunik, upokojene učiteljice iz Šoštanja. Pokojna Erna je bila vzorna vzgojiteljica mladega rodu. V času okupacije je sodelovala v NOV in bila članica odbora OF.

Jožefa Brun

Umrila je Jožefa Brun, udeleženka NOV, stara 80 let. Že v mladih letih je bila politično aktivna. Ob vdoru nacistov na Spodnje Štajersko ni klonila. Že prvo leto vojne so ji zaprli sina, aktivista in ga leta 1942 ustrelili v celjskem Piskru. Odšla je med partizane in prevzela mesto kuharske pomočnice na kurirski postaji TV-15 na Opčicah. Tu je obolela za tifusom, zdravila se je v Kanižarici.

Anči Michler

Julija smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od Anči Michler, iz Levčeve ulice, Rožna dolina. Na tem terenu je delovala kot aktivistka OF od leta 1941. Zaradi sodelovanja z NOV jo je okupator zaprl v začetku leta 1945. Umrila je v 87 letu starosti.

Alojzij Mržek

Po dolgi in hudi bolezni je umrl Alojzij Mržek iz Nove vasi na Blokah. Bil je borec prekomorske brigade in nosilec več odlikovanj. Pokopali smo ga julija na pokopališču Fara na Blokah.

Ludvik Mohar

Umril je Ludvik Mohar iz Hudega vrha na Blokah, star 77 let. Bil je koroški borec za severno mejo. Za časa NOV je sodeloval s partizani, tudi po vojni je bil požrtvovalen aktivist kar dokazujejo njegova številna odlikovanja.

Mihael Beguš

V Rutu je avgusta umrl Mihael Beguš, star 73 let. Bil je aktivni član organizacije TIGR in zaradi tega aretiran, mučen in obsojen na daljšo konfinacijo. Rešila ga je kapitulacija Italije, leta 1943 se je vrnil domov, vstopil v NOV in aktivno sodeloval pri komandi mesta Tolmin do osvoboditve.

Tine Mlakar

Tine Mlakar se je rodil leta 1915 v Babnem polju. Bil je borec Šercerjeve brigade. Ranjen je bil v roko, po zdravljenju je bil v terenski lekarni »Planjava« in je kot domačin in odličen poznavalec terena ogromno koristil.

Jakob Šipek

V Črni na Koroškem je umrl partizanski čevljar, Jakob Šipek. S partizani je sodeloval od leta 1943. Dobro se ga spominjajo borci koroškega odreda, ki jim je krpal razcapane čevlje. Pokopali smo ga avgusta v starosti 91 let.

Maks Mlinar

Po dolgotrajni bolezni je umrl Maks Mlinar iz Črne na Koroškem. Za OF je organizirano delal od leta 1942. Leta 1943 ga je gestapo aretiral in poslal v koncentracijsko taborišče Dachau, od koder je ušel in se zaposlil v mežiškem rudniku. Ponovno se je priključil partizanom leta 1944 in bil ujet med ofenzivo na Koroškem. V celovških zaporih je dočakal svobodo.

Marija Koleto

Sredi avgusta je nesrečno preminila Marija Koleto. Marija se je kot šestnajstletno dekle leta 1942 priključila naprednemu političnemu gibanju v svojem rojstnem kraju Zatolminu. Med fašistično okupacijo je poučevala vaške otroke v materinem-slovenskem jeziku. Zaradi svojega delovanja je bila leta 1943 aretirana, zaprta v zaporih v Tolminu in Trstu in konfinirana v taborišče Frascette v Južni Italiji. Po vrnitvi leta 1943 se je takoj spet vključila v napredno politično gibanje. Za svoje delo med NOB je prejela orden zaslug za narod. Pokopali smo jo na ljubljanskih Zalah.

Alojz Kuleto

Maja letos je umrl Alojz Kuleto, star 49 let. V NOV je stopil leta 1943 in bil v Savinjskem in Kozjanskem odredu. Od avgusta leta 1944 do osvoboditve pa v oficirski šoli v Sovjetski zvezi. Odlikovan je bil z redom za vojaške zasluge z zlatimi meči, redom zaslug za narod, redom za hrabrost in drugimi odlikovanji in priznanji.

Zahvala kurirjev in vezistov

Praznovanjem letošnjih velikih jubilejev ustanovitve KPS, štiridesete obletnice Titovega prihoda na čelo KPJ ter petinosemdesetletnice njegovega rojstva, smo se z velikim zadovoljstvom pridružili tudi ptt delavci Slovenije s skupno proslavo, ki je bila 22. julija letos na gradu Snežnik v Loški dolini.

Z udeležbo na tej veličastni manifestaciji smo potrdili naše aktivno sodelovanje, saj smo hkrati s partijskimi in Titovimi jubileji praznovali tudi deseto obletnico podelitve domicila ptt kolektivov Slovenije nekdanjim kurirjem in vezistom NOV Slovenije.

Vsem ptt kolektivom, še zlasti pa pripravljalnim odborom, se za njihovo prizadevno delo pri organizaciji te skupne proslave in množičnega pohoda po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije iskreno zahvaljujemo!

Predsednik odbora kurirjev NOVS: EDVARD GOLC
Predsednica odbora vezistov NOVS: DRAGICA ROME

Organizatorji slavlja prosimo borce (in svoje padlih borcev), da se **slovesnosti udeležijo v čim večjem številu**. Če bo potrebno, nam bodo gostoljubni Žirovci nudili tudi prenočišče!

ODBOR BORCEV
JURIŠNEGA BATALJONA
31. DIVIZIJE

Srečanje na Frati

Letos poteka petintrideset let od zborovanja aktivistov OF na Frati, kjer je govoril tovariš Boris Kidrič.

Zaradi velikih obveznosti novomeške občine ni prišlo do srečanja nekdanjih in sedanjih aktivistov ob obletnici - avgusta letos, zato je Ljubljanski del podokrožnega odbora aktivistov OF Mirna peč - Žužemberk sklenil obletnico tega pomembnega dogodka obeležiti s skromnim srečanjem na Frati, ki bo v soboto, 15. oktobra ob 11. uri.

Obudili bomo spomine na tiste dni in si tovariško stisnili roke! Hkrati naj bi bilo to srečanje uvod v večjo proslavo (v letu 1978), ki jo pripravljajo novomeške organizacije.

Prisrčno vabljeni vsi aktivisti.

LJUBLJANSKI DEL
PODOKROŽNEGA ODBORA
RA
AKTIVISTOV OF
MIRNA PEČ -
ŽUŽEMBERK

Občinski praznik Cerknice

Občani Cerknice bodo 19. oktobra praznovali svoj občinski praznik kot spomin na 19. oktober 1941, ko so partizani napadli italijansko postojanko v Ložu in Bežljaku.

Program praznovanja, ki bo trajal do 25. oktobra, je:

- V sredo, 19. oktobra, bodo odprli novo telovadnico v Cerknici, ob 19. uri bo v njej prijateljska tekma med košarkaško ekipo »Bresta« in še enim zveznim ligašem.

- V petek, 21. oktobra, bodo položili temeljni kamen za novo lekarno v Cerknici in za proizvodno halo mikrovala in laminila kartonažne tovarne TOZD Rakek na Rakeku.

- Slovesna seja vseh zborov skupščine občine Cerknica bo v soboto, 22. oktobra, v novi skupščinski dvorani, združena z otvoritvijo poslovne stavbe Ljubljanske banke in službe družbenega knjigovodstva v Cerknici; na slovesni seji bodo med drugim podelili tudi priznanja in plakete »19. oktober« zaslužnim občanom in organizacijam ter podelili domicil loškemu odredu.

- V nedeljo, 23. oktobra, bo slovesnost ob razviti prapora lovske družine Iga vas pri lovski koči Urška.

- V torek, 25. oktobra, pa bodo odkrili spominsko ploščo na Marofu v Loški dolini, posvečeno uspehim predvojnimi stavkam lesnih delavcev v Loški dolini.

ORGANIZATOR

Poznal sem Crnega

V TV 15, ki je izšel 25.8. 1977, sem prebral članek »Brat je bil tako konspirativen«, v katerem se tovarišica Rozka Kern zanima za okoliščine, v katerih je padel njen brat Crni. Tovariša Crnega sem dobro poznal, saj je bil moj soborec, komandir Kranjske čete VDV. Bil sem v neposredni bližini tudi takrat, ko je komandir Crni padel. **Tovarišico Rezko Kern pa prosim, da se mi oglasi na naslov: Ivan Močnik, Ob Suhi 22, 62390 Ravne na Koroškem.**

IVAN MOČNIK
Ob Suhi 22
p. Ravne na Koroškem

Srečanje bork - udeleženk strojepisnega tečaja med NOB

Vabimo vas, da se udeležite prvega srečanja bork - udeleženk strojepisnega tečaja med narodnoosvobodilnim bojem v Črnomlju, Gradacu (leta 1944) in v Novem mestu (leta 1945), ki ga organizira Društvo stenografov in strojepiscev Ljubljana in bo v soboto, 22. oktobra 1977 v Črnomlju, ob vsakem vremenu.

Sestali se bomo ob 10.30 v prostorih občinske skupščine (v gradu, velika sejna dvorana), v Črnomlju.

V program smo vključili tudi strojepisno tekmovanje, ki ga bodo izvedle mlajše strojepisne, nato pa bo skupno kosilo v kletnih prostorih restavracije v gradu.

Prosimo vse borce - udeleženke imenovanih tečajev in predavateljce na teh tečajih, da se zanesljivo udeležijo tega prvega srečanja, s katerim bomo tudi počastili jubilejno leto 1977.

Iz organizacijskih razlogov je potrebno, da društvo ve za približno število udeležencev, zaradi česar vas prosimo, da pismeno ali po telefonu (314-937) prijavite svojo udeležbo na naslov: Društvo stenografov, strojepiscev in drugih administrativnih kadrov, Ljubljana, Roška 19.

Iz Ljubljane se bodo udeleženke odpeljale z avtobusom ob 7.30 s Trga revolucije (izpred Univerze); priključijo se lahko tudi udeleženke, ki ne živijo v Ljubljani.

Ker nimamo podatkov o vseh tečajnicah in predavateljcih, prosimo, da hkrati s prijavo javite tudi naslove tečajnic, ki jih poznate ali pa jih povabite, naj se srečanja udeležijo.

To obvestilo velja že kot vabilo.

DRUŠTVO
STENOGRAFOV
IN STROJEPISCEV
LJUBLJANA

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

Delo goriškega vojnega področja

od marca
1944
do
osvoboditve

Obtoženci in obsojenci so čas preiskave oziroma čakanja na rešitev svoje pritožbe ali potrditve sodbe prvostopenjskega sodišča, preživeli v zaporih pri komandi goriškega vojnega področja. Tedanjih zaporov pa nikakor ne smemo primerjati z današnjimi. Mnogi so med zaporom pomagali v kuhinji, prali so perilo ali opravljali druga dela, se pravi, da so se zaporniki skoraj prosto gibali.

Po potrditvi kazni so bili poslani na prestajanje kazni na osvobodeno ozemlje, če pa so bili primeri lažji in kazni krajše, so bili obsojenci poslani na prisilno delo. Mnogi izmed obsojencev so po prestani kazni ostali med partizani.

Z ustanovitvijo sodišča so prenehale samovoljnosti in nepravilnosti nekaterih posameznikov, ki so po svoje pojmovali pravico. Ljudstvo se je oklenilo sodišča, ga sprejelo za svojega in mu tudi zaupalo.

Javno tožilstvo.

V sestavu področja je bil javni tožilec, ki je bil po poklicu pravnik. Njegova naloga je bila, da je poleg preiskav in obtožb skrbel tudi za to, da je bilo vojaško sodišče pravilno zasledeno. Dolžan je bil tudi skrbeti za zakonitost postopka, predvsem pa je moral skrbeti, da je bil prestopek resnično narejen in prestopnik najden. Odrejal je pripor in brez njegovega ukaza ni bilo mogoče nikogar zapreti. O priporu je bil dolžan obvestiti nadrejenega javnega tožilca. Po končani preiskavi je moral javni tožilec vložiti tožbo ali pa postopek ustaviti. Udeležba javnega tožilca na javni obravnavi je bila obvezna in moral je paziti, da je bila resnica nepristransko prikazana. V času razprave je bil dolžan predložiti nove dokaze, pa naj so bili ti obtožencu v korist ali v škodo. Tudi v primeru pritožbe je moral dati svoje mnenje. Nadzorovati je moral uresničitev kazni ter paziti, da obtoženec ni bil fizično kaznovan, ali da ni bilo ponižano njegovo človeško dostojanstvo. Kontroliral je izvajanje zaplembe premoženja ter skrbel, da je družini obtoženega še vedno ostal življenjski minimum (Albin Šibenik, Pravosodje NOV in POS Slovenije. Bilten pravne službe JNA št. 3., 1974).

Naloge javnega tožilca so bile številne in odgovorne in temu primeren je bil tudi njegov ugled med borci in civilnim prebivalstvom.

Zaključek

Komanda goriškega vojnega področja je že zvečer 30. aprila 1945 vko-

rakala v Gorico, komande mest, navedene po stanju 31. januarja 1945, pa vsaka v svoje mesto. Borci področja so skupaj z operativno enoto 7. SNOUB »France Prešeren« pognali četnike čez Sočo na desni breg. To pa je bil zadnji spopad področja s sovražnikom, odigral se je 1. maja leta 1945. Po zasedbi mesta Gorica se je komanda goriškega vojnega področja preimenovala v komando mesta Gorica.

V tem kratkem pregledu delovanja komande goriškega vojnega področja, komande mest in NOVGRADA je zajeto delo le v grobih obrisih. Ker namerava domicilni odbor izdati monografijo o delu področja, prosi vse borce in aktiviste, ki so kakor koli sodelovali s področjem, da pomagajo pri zbiranju gradiva in vseh vojaških predmetov. Dobrodošli bodo tudi vsi sestavki, ki bi jih napisali posamezniki po spominu na delo področja, saj bi jih na ta način iztrgali pozabi in ohranili zanamcem.

Svoje prispevke pošljite na naslov: Domicilni odbor komande goriškega vojnega področja, sekretar Vasilij Jurca, Prešernova ulica 2, Nova Gorica.

(konec)

21

Praznik krajevne skupnosti Žiri

Druženopolitične organizacije, Svet krajevne skupnosti Žiri in Odbor borcev Jurišnega bataljona 31. divizije, vabijo svoje padlih in po vojni umrlih borcev enote ter preživele borce - na proslavo praznika krajevne skupnosti Žiri, ki bo v soboto, 22. 10. 1977., ob 18. uri v združenem domu v Zireh.

Ob tej priložnosti bomo svojcem padlih, preživelim borcem, predstavnikom domicilnih občin Logatec, Idrija in Škofja Loka, krajevni skupnosti Žiri ter nekdanjim voditeljem štaba 31. divizije ter drugim, slovesno podelili knjige Toneta Svetine »Ognjeni plaz«.

Svoji padlih in borci enote se bodo pred proslavo sestali na svoji skupščini in sicer istega dne ob 15. uri pri županu v Dobračevi, od koder bo skupni odhod na proslavo.

»Za domovino, s Titom – naprej!« To je naš praznik – pionirski dan

Dne 29. septembra smo tudi v naši šoli, v Osnovni šoli Katje Rupena v Novem mestu, praznovali dan pionirjev. Na pionirski konferenci so sodelovali prav vsi pionirji. Med programom, ki so ga izvajali pevski zbor in člani dramskega krožka, so poročevalci brali poročilo o delu pionirske organizacije.

Pionirsko konferenco, ki je bila ta dan še posebno slovesna, smo sklenili s pionirskim pozdravom: »Za domovino – s Titom – naprej!«

MARKO VAJOVIČ,
četrti razred
Osnovne šole Katje Rupena,
Novo mesto

»Za domovino – s Titom – naprej!«

Foto: FANIKA
ZUPANČIČ

Minuli teden smo praznovali dan pionirjev. Predsedniki, tajniki in blagajniki posameznih razrednih skupnosti so se

zbrali v telovadnici. Drugi učenci so šli s tovarišicami na sprehode. Naj povem, da je bila ta dan in v letošnjem šolskem letu 1977/1978 telovadnica prvič okrašena. V njej sta bili slovenska in jugoslovanska zastava, pa tudi slika tovariša Tita.

Nismo pozabili tudi na napis: »Za domovino – s Titom – naprej!«

Pionirji so brali poročila. V zadnji vrsti so sedeli tovarišica učiteljica in gostje. Pevski zbor tovarišice Bizajlove je zapel tri lepe pesmi.

NADA PRODAN,
drugi razred
Osnovne šole
Janka Premrla-Vojka,
Koper

Bičkovci in njihovih 25 let

»... saj mladost je naša kot lepa majska noč«

S pričetkom šolskega leta so se pričele aktivnosti tudi v taborniški organizaciji. Dvesto tabornikov odreda Bičkova skala se je v petek, 9. septembra, zbralo v parku svoje doma v Slovenčevi ulici. Na svojem prvem zboru so najprej slovesno dvignili zastavo, temu pa je sledila razvrstitev tabornikov po vodih.

Da se predstavimo!

Letos bo v okviru odreda Bičkova skala delovalo dvajset vodov, dva voda predšolskih murnov, osem vodov medvedkov in čebelic, deset vodov kategorije tabornikov in dva kluba. Z aktivnostjo pa bodo nadaljevali tudi vod na srednji lesni šoli, dva voda v bližnjem vzgojnovarstvenem zavodu in vod v zavodu za slušno in govorno prizadeto mladino. Pa tudi sicer so bičkovci s skrbno vzgojo pripravili precej obsežno širjenje taborniške organizacije. Štirje vodniki so že

stopili v stik z vodstvom osnovne šole Danile Kumar ter pripravili propagandno akcijo. Predstavili so taborniško organizacijo s filmi, diapozitivi in v pogovorih z osnovnošolci. S tesnim sodelovanjem mentorja tovariša Žuraja upajo taborniki na uspeh, saj je mladine vseh starosti na Bratovševi ploščadi in v njeni okolici več kot dovolj. Taborniki namenjajo poglobiti tudi svoje, že vrsto let zelo tesno in uspešno, sodelovanje z Osnovno šolo Franceta Bevka ter organizirati taborniško dejavnost v okviru celodnevne šole.

In ko so se Metulji, Storži, Bobri, Polžki in drugi vodi domenili vse potrebno o urniku, disciplini in redu v prihodnjem taborniškem letu, so se zbrali na manjši slovesnosti. S svojo prisotnostjo so jih počastili številni gosti – predstavniki družbenih in političnih organizacij krajevne skupnosti, pred-

stavniki pokrovitelja odreda, posebej pa so se bičkovci razveselili predstavnikov Zveze tabornikov Slovenije, predsednika Zdravka Krvino in podpredsednika Franja Klotjčnika.

Svoj program so taborniki posvetili prazniku krajevne skupnosti Posavje, se spomnili skupine mladincev, ki je 7. septembra 1941 začela z odkritim uporom proti okupatorju in s tem sprožila vrsto sabotaž in akcij v Posavju.

Povedati pa moramo, da je bil začetek našega letošnjega taborniškega leta slovesnejši kot navadno. To leto je namreč že petindvajseto taborniško leto partizanskega odreda Bičkova skala! Že petindvajset let je minilo, kar se je ime Bičkova skala pojavilo v slovenski javnosti in odred včasih manj, navadno pa kar se da uspešno deluje na ozemlju občine Bežigrad.

Zadnjih deset let je težje delovanja v naselju Brinje v krajevni skupnosti Posavje. Največji uspeh današnjega rodu bičkovcev je hišica – kot ji pravijo – taborniški dom Čričkov. Vsak dan znova se trudijo, da bi ga s čimerkoli ozaljšali, polepšali. Tako je nastal park, ki ga je uredil Arboretum iz Volčjega potoka, vzdržujejo pa ga taborniki sami. Ob priložnosti te male slovesnosti, je taborniški park dopolnila lepa lesena skulptura, darilo Petra Jovanovića in Toneta Kozlevčarja. (Bičkovci se ji ma za dragoceno darilo najlepše zahvaljujemo!) Kulturniška skupina štirih tabornic je ilustrirala taborniško življenje in s tem življenje današnje mladine: »Zdi se mi, da mali narodi bolj ali vsaj drugače ljubijo svojo domovino... saj mladost je naša kot lepa majska noč...« in za konec nekaj šaljivih iskric skavta Petra.

Uradno je bilo srečanje sklenjeno s spuščanjem zastave ob taborniški himni, neuradno pa se je nadaljevalo v hišici, kjer so Grče pripravile manjšo zakusko.

Tako se je začelo petindvajseto taborniško leto odreda Bičkova skala. In ko se boste kdaj napotili po Slovenčevi ulici, oglejte si njihov park in spomenik in hišico – to je drugi dom dvesto mladih ljudi, ki lepo in koristno preživljajo svojo mladost.

PIKA KRESAL

Občinska konferenca ZKS Škofja Loka je v jubilejnem letu razpisala nagradni zapis na temo »Kaj mi pomeni lik komunista«, namenjen pa je bil mladim škofjeloške občine.

Iz razmišljanja Sandija Eleršiča, ki je bil vrstično najkrajši, zato smo ga tudi uvrstili med kramljanje, povzemamo najlepši del: »V tem našem samoupravljanju pa pride do izraza pravi lik komunista,« je med drugim zapisal.

»Se pravi, da komunista ne gleda samo na lastne uspehe in koristi, temveč dela za to, da bi prav vsi državljani delali pošteno, bili privrženi naši socialistični ureditvi. Lik komunista, okrašen s takšnimi napor, mi veliko pomeni! Ko bom končal to šolanje in se z delom izkazal v delovni organizaciji in zunaj nje, kot pravi samoupravljaec, bi bil vesel, če me bodo sprejeli v zvezo komunistov. Saj mi bo čast nadaljevati delo komunistov, kakršni so bili pred vojno, med vojno, v času graditve porušene domovine in zdaj, ko pospešeno zgrajujemo naš samoupravni socialistični sistem.«

Takšne komuniste, dragi Sandi, potrebujemo! Takšno miselnost in takšno pripravnost.

Sestavka Silve Tolarjeve iz osmega razreda Osnovne šole Presernove brigade iz Železnikov in Marije Tušek, učenke četrtega razreda gimnazije v Škofji Loki, prav tako o liku komunista bomo predstavili v prihodnjih številkah našega časnika.

In še spomin na poletne dni:

Plaval sem na tekmarjenjih v Hrškem, Volčjaki in tudi v Zesterni. V Hrškem sem plaval hitro in sem bil vstop v Volčjaki sem tudi plaval 50 m hitro in bila tretja. V Zesterni sem plaval presto in prvo in bila slabot druga.

Teh nekaj vrstic pa je napisala učenka drugega razreda Osnovne šole Janka Premrla-Vojka iz Kopra. Le njeno ime smo nekje izgubili. Se nam boš javila? Lepo pozdravljeni!

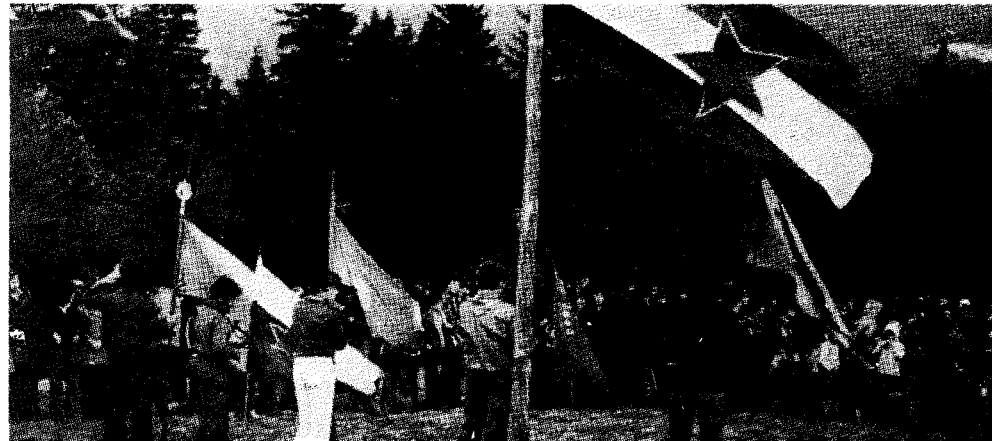
MILENA

Spomin na vojno

Neke nedelje smo šli dečki z Gmajne na izlet. Z nami je šel naš ata. Odpravili smo se peš na Bloke. Ata nam je pokazal, kje je vas Krvava peč, njegov rojstni kraj.

Naš ata je moral iz domače vasi kot majhen deček, ker so njihovo hišo, kakor že dosti drugih, požgali Italijani. Bilo je poleti leta 1942, ko je šla skozi vas fašistična ofenziva. Naši partizani so jih hoteli ustaviti, toda bilo jih je preveč. Partizani so se morali umakniti, Italijani pa so pridrveli v vas in jo požgali. Vsi ljudje so jokali, ker so morali s culami od doma.

To nam je na izletu pripovedoval ata. MIHA KOVAČIČ, četrti razred Osnovne šole Velike Lašče, Velike Lašče

Nobena republiška taborniška akcija ne mine, da bi na njej ne sodelovali tudi naši Bičkovci...

Enrico Berlinguer

Torek, 4. oktobra 1977

V Beogradu se je začel drugi del konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Udeležence je pozdravil podpredsednik ZIS Miloš Minić, vodja jugoslovanske delegacije Milorad Pešić pa je prebral poslanico predsednika Tita.

Predsednik Tito je v Karađorđevu sprejel generalnega sekretarja KP Italije Enrica Berlinguerja.

V Skupščini SFRJ v Beogradu je bila slavnostna seja ob 30-letnici ustanovitve ZZB NOV Jugoslavije.

Kosta Nadj

Sreda, 5. oktobra 1977

Predsednik Tito je v Karađorđevu sprejel delegacijo ZZB NOV Jugoslavije in se pogovarjal o vlogi te organizacije v današnji družbi. Predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Kosta Nadj je predsedniku Titu izročil serijo zlatnikov, ki so bili skovani ob letošnjem dnevu zmage.

Na beograjskem sestanku KVSE je govoril jugoslovanski predstavnik Milorad Pešić, ki je opozoril na enega največjih uspehov po Helsinkih – na osimske sporazume.

Četrtek, 6. oktobra 1977

Član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj se je z delegacijo vrnil z obiska v ZDA. Pogovore z vodilnimi ameriškimi političnimi osebnostmi je označil kot zelo uspešne.

Predsedstvo SFRJ je na 31. seji ocenilo nedavne obiske tovariša Tita na Dalnjem Vzhodu kot zelo uspešne. O njih je poročal predsednik Tito sam.

Petek, 7. oktobra 1977

Po vsej državi smo proslavili dan topništva JLA.

Sekretar zvezne konference SZDL Marjan Rožič je v Beogradu sprejel glavnega tajnika narodnega sveta koroških Slovencev Filipe Warascha, ki ga je seznanil s sedanjim položajem manjšine v Avstriji.

Sobota, 8. oktobra 1977

V baskovskem mestu Guernici so izvedli atentat na predsednika krajevnega vlada. Odgovornost za atentat je prevzela baskovska separatistična organizacija ETA.

Na Kureščku je bila slavnost ob 35-letnici ustanovitve 2. SNOUB Ljuba Šercerja.

Ponedeljek, 10. oktobra 1977

Predsednik Tito je v Belem dvoru sprejel vodje delegacij držav udeleženk beograjske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Na slavnostni seji sindikata delavcev industrije in rudarstva so razglasili 10. oktober za dan kovinarjev v spomin na 10. oktober leta 1910, ko se je z zvezo kovinarskih delavcev Hrvatske in Slovenije včlanil Josip Broz.

Na Bledu se je začel 10. seminar »Ženske in razvoj«, ki se ga udeležujejo predstavnice štirinštiridesetih držav.

Josip Broz Tito kot delavec v Kamniku 1912 leta v zadnji vrsti v sredini

Kaj pomeni kongres akcije?

Franc Šetinc:

– Kongres akcije pomeni tudi to, da bomo usmeritev, načrtano na 21. seji CK ZKJ, na 29. seji CK ZKS, s pismom in z drugimi dokumenti, uresničevali praktično. Ne gre za kopičenje papirjev, novih deklaracij, ampak – da razredno usmeritev uveljavimo v praksi. Zagotoviti moramo kontinuiteto takšne usmeritve, vsakemu našemu delovnemu človeku mora priti v zavest, da nobena pot, ki ni pot socialističnega samoupravljanja, ni sprejemljiva za našo družbo in za slehernega izmed nas – za slehernega delovnega človeka in občana.

KOMUNIST – 3. oktober 1977

Borba s staro prakso

Branko Mikulić, predsednik CK ZK Bosne in Hercegovine:

Ni še presežena praksa, da se preko posameznikov na »pomembnih položajih«, ne pa s pomočjo sistematskih institucij išče in najde rešitve za določene, največkrat materialne, pa tudi druge probleme. To opozarja, da se razvoj socialističnih samoupravnih proizvodnih odnosov odvija pod neprestanim pritiskom ostankov odtujene ekonomske in politične moči, navad in prakse minulega časa in – prepričuje, da je možno samo z uporno borbo in nenehnim ustvarjalnim angažiranjem vseh subjektivnih sil, z komunisti v prvih vrstah, zagotoviti uspešen razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

POLITIKA – 27. september 1977

Idila cen

Skoraj idilično sliko nam nudi najnovejša statistično poročila o (razumljivo) dvigu cen pri nas, o čemer so ta teden razpravljali tudi člani zveznega izvršnega sveta z določeno mero zadovoljstva. Tako so, v primerjavi z minulim letom, cene industrijskih proizvodov zrasle samo za 7,4%, gospodarskih pa za 5%, pa tudi življenjski stroški so se držali plana kakor pijanec plota. Samo rast cen na drobno, s katerimi se srečujemo po trgih in v trgovinah, je malo višja, in to je vse.

Če to, kakor rečemo, idilično sliko primerjamo z inflacijo v najbolj razvitih deželah sveta, smo lahko nase še kako ponosni!

No, kakor v vsaki idili, je tudi v tej nekaj tankega ledu, na katerem lahko analitiku spodrsne. Ta statistika je namreč »obračunalna« podražitve samo za osem, ne za vseh dvanajst mesecev.

VJESNIK – 2. septembra 1977

Z obnovo – nova miselnost

Ko smo sredi dopoldneva prišli v Dobje Pri Planini, so nas pozdravili zvenket krampov in lopat ter poletni delovni vzkliki vaščanov. Udarniško gradijo nov kulturni dom! Nismo slišali govoriti o normi, a vsi delajo, kot bi jo hoteli nekajkrat preseči. Tu ni pomembno, kdo bo naredil več, ni pomembno, kdo je

mlad in kdo je star, pomembno je, da vsak prispeva po svojih močeh. Vedo, da delajo zase!... Med obnavljanjem je zavela tod nova miselnost – da si morajo ljudje medsebojno pomagati, kolikor je to le mogoče. Če so bili nekateri na samem začetku obnovitvene akcije še mnenja, da naj vsak pometa le pred svojim pragom, so danes prepričani v veljavo drugega načela, namreč: da je moč v skupnosti. Ni sosedu, ki ne bi bil pripravljen pustiti svojega dela zato, da bo pomagal sosedu pri betoniranju, zidavi, postavljanju strehe, in tudi pri delu na polju, če je treba. Solidarnost je postala vsakdanja praksa kozjanskih ljudi. To pa je velik napredek v miselnosti – korak, ki mnogo obeta.

MLADINA – 29. september 1977

Odgovornost delegatov

Dr. Marijan Brecelj, predsednik skupščine SR Slovenije, je na obisku v Lenartu opozoril: – V Sloveniji je bilo v razne delegacije izvoljenih okrog 50.000 ljudi. Bolj bi se morali zavedati, kolikšno politično odgovornost imajo vsi ti delegati, predvsem pa bi se tega

dr. Marijan Brecelj

morali bolj zavedati delegati sami! Ob evidentiranju kandidatov za volitve v nove samoupravne organe in pri volitvah moramo vedeti, da izročamo novim delegatom zelo važno javno funkcijo.

VEČER – 5. oktober 1977

Revolucija je velika po svoji resnici

Eden izmed naših najbolj uglednih piscev Jure Franičević-Pločar je rekel:

– Kaj se pravi posegati v revolucijo? Nekaterim je to pomenilo tudi nekaj zamolčati. Toda: revolucija je velika po svoji resnici in samo po svoji resnici. Morala je prekoračevati samo sebe, nastajati z ljudmi, ki so v njo prinesli svoje napake in vrline, svoje strahove in komplekse, svojih dvome in dileme, svojo ljudsko hrabrost in veličino. Zaradi njih se je morala revolucija včasih boriti tudi sama s seboj. In nikdar ni omagala in nikdar naša revolucija ni pokleknila – prav zaradi tega, ker se ni bala resnice. Tudi tiste najtežje, kadar je morala čistiti svoje vrste ljudi, v katere smo nekdaj verovali. Zato njej ni potreben okras, ker vsak okras zmanjšuje njeno vrednost. To, kar jo krasi, je njena neprekinjena borba za resnico. To je tisto, o čemer želim govoriti v svojih romanih.

VUS – 17. september 1977